

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1970-1971.

19 NOVEMBER 1970.

126de Boek van het Rekenhof.

VERSLAG NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE FINANCIËN ⁽¹⁾, UITGEBRACHT DOOR DE HEER VAN DER ELST.

DAMES EN HEREN,

De subcommissie van de Commissie voor de Financiën heeft drie vergaderingen gewijd aan het onderzoek van de in het 126de Boek van het Rekenhof gemaakte opmerkingen.

Deze vergaderingen welke plaats vonden op 17 februari, 12 maart en 24 maart 1970, werden bijgewoond door een delegatie van het Rekenhof en een afgevaardigde van de Minister van Financiën.

De aanwezigheid van een delegatie van het Rekenhof was bijzonder nuttig. Verschillende punten werden mondeling gepreciseerd, vragen van Commissieleden werden beantwoord en er werden bepaalde initiatieven genomen. De afgevaardigden van het Rekenhof hebben hun tevredenheid geuit over deze vorm van samenwerking.

Aandacht werd besteed aan een aantal belangrijke kwesties, waarop hierna nader wordt ingegaan.

* *

1. Programmatie van de overheidsuitgaven (blz. 16).

Het Rekenhof wenste betrokken te worden bij de voorbereiding van de invoering van het « Planning Programming Budgeting System (P.P.B.S.) ». Met het oog op de

(1) Samenstelling van de Commissie :

Voorzitter : de heer Dequae.

A. — Leden : de heren Baeskens, Chabert, Dequae, Goeman, Meyers, Michel, Posson, Urbain. — Boeykens, Brouhon, Claes (W.), Deruelles (Henri), Detiège, Mottard, Simonet. — Ciselet, De Clercq, Defraigne, Delruelle (Gérard), Gendebien. — Olaerts, Van der Elst. — Defosset.

B. — Plaatsvervangers : de heren De Gryse, Peeters, Saint-Remy, Vandamme. — Boutet, Hurez, Lamers, Van Daele. — Hubaux, Pede, Van Lith de Jeude. — Goemans. — Moreau.

Chambre des Représentants

SESSION 1970-1971.

19 NOVEMBRE 1970.

126e Cahier de la Cour des Comptes.

RAPPORT FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DES FINANCES ⁽¹⁾, PAR M. VAN DER ELST.

MESDAMES, MESSIEURS,

La sous-commission de la Commission des Finances a consacré trois réunions à l'examen des observations formulées dans le 126e Cahier de la Cour des Comptes.

Une délégation de la Cour des Comptes et un délégué du Ministre des Finances ont assisté à ces réunions, qui ont eu lieu les 17 février, 12 mars et 24 mars 1970.

La présence d'une délégation de la Cour des Comptes s'est révélée particulièrement utile. Plusieurs points ont été précisés oralement, il a été répondu à des questions émanant des membres de la sous-commission et certaines initiatives ont été prises. Les délégués de la Cour des Comptes ont exprimé leur satisfaction concernant cette forme de coopération.

L'attention s'est portée sur un certain nombre de points importants, qui sont développés ci-après.

* *

1. Programmation des dépenses publiques (p. 17).

La Cour des Comptes a émis le vœu d'être associée à la préparation de la mise en œuvre du « Planning Programming Budgeting System (P.P.B.S.) ». Afin d'accomplir sa

(1) Composition de la Commission :

Président : M. Dequae.

A. — Membres : MM. Baeskens, Chabert, Dequae, Goeman, Meyers, Michel, Posson, Urbain. — Boeykens, Brouhon, Claes (W.), Deruelles (Henri), Detiège, Mottard, Simonet. — Ciselet, De Clercq, Defraigne, Delruelle (Gérard), Gendebien. — Olaerts, Van der Elst. — Defosset.

B. — Suppléants : MM. De Gryse, Peeters, Saint-Remy, Vandamme. — Boutet, Hurez, Lamers, Van Daele. — Hubaux, Pede, Van Lith de Jeude. — Goemans. — Moreau.

H. — 50.

uitvoering van zijn specifieke opdracht komt het er voor het Hof niet alleen op aan tijdig ingelicht te worden over de voorgenomen hervorming, maar ook tijdig suggesties te kunnen doen ten einde in het raam van de nieuwe regeling zijn taak in de beste voorwaarden te kunnen vervullen.

Met deze wens van het Rekenhof werd door de Regering rekening gehouden.

2. Budgettaire bijbepalingen of « begrotingsruiters » (blz. 6).

Het Rekenhof vestigt in het 126ste Boek de aandacht van de Kamer op de neiging die de Regering vertoont om in begrotingswetten normatieve bepalingen op te nemen die geenszins op hun plaats zijn in een begrotingswet.

De heer P. Meyers, voorzitter van de subcommissie, heeft deze kwestie reeds behandeld in het verslag dat hij namens de Commissie voor de Financien heeft uitgebracht over het wetsontwerp houdende o.m. machtiging tot regularisatiën, verhoging en vermindering van sommige voor het begrotingsjaar 1969 uitgetrokken kredieten (Stuk n° 548/2 van 1969-1970).

Wij zijn zo vrij naar dit verslag te verwijzen.

3. Beraadslagingen van de Ministerraad getroffen krachtens artikel 24 van de wet van 28 juni 1963 op de Rijkscomptabiliteit (blz. 52).

In het 126ste Boek van opmerkingen wordt de nadruk gelegd op het feit dat de Ministerraad niet steeds de door artikel 24 van de wet van 28 juni 1963 opgelegde beperkingen en voorwaarden in acht neemt wanneer hij machtiging verleent om uitgaven vast te leggen, te ordonnanceren en te betalen boven of buiten de begrotingskredieten.

Een eerste algemene beperking, hoewel ze niet expliciet geformuleerd is in dat artikel, vloeit rechtstreeks voort uit de principiële draagwijdte van de begrotingswet zelf. Zij houdt het verbod in voor de Ministerraad beslissingen te treffen voor uitgaven die in strijd zijn met bestaande wetten of die voorafgaandelijk het voorwerp moeten zijn van een normatieve wet. De hierna volgende beraadslagingen wijken deze regel af:

- de toekenning, in strijd met de wetgeving op de vergoedingspensioenen en met het principe vervat in artikel 114 van de Grondwet, van een forfaitaire vergoeding aan de weduwen en ascendenten van de slachtoffers van de ontmijsramp te Oostduinkerke;
- de vereffening, zonder wettelijke basis, van speciale vergoedingen aan mijnwerkers die door de mijnsluitingen werden getroffen;
- de toekenning aan de vertalers- en tolkenscholen van sociale toelagen die luidens de wet uitsluitend kunnen verleend worden aan de universiteiten en gelijkgestelde inrichtingen.

In dit verband verklaart het Rekenhof dat uit de parlementaire handelingen geenszins kan worden afgeleid dat de wetgever de bedoeling zou hebben gehad om de uitvoerende macht, langs de procedure van het artikel 24 om, ertoe te machtigen aan derden definitieve rechten te verleenen die slechts bij wet zouden kunnen toegekend worden.

Het Parlement oefent kritiek uit op de uitvoerende macht indien deze in de begrotingsontwerpen bepalingen inlast die afwijken van normatieve wetten of die nieuwe principes formuleren die beter in materiële wetten zouden worden opgenomen. Dienvolgens komt het Hof tot het besluit dat de Ministerraad, die in de plaats treedt van de begrotingswetgever, zich bij het nemen van zijn beslissingen ook aan dezelfde normen moet houden als deze laatste. Het Parlement wordt anders voor een voldongen feit geplaatst zo die beslissingen, getroffen in strijd met of bij ontstentenis van normatieve wetten, later moeten geregulariseerd worden, meestal in de vorm van een begrotingsruiter.

tache spécifique, la Cour doit non seulement être informée à temps de la réforme projetée, mais aussi pouvoir faire en temps utile des suggestions propres à lui permettre de remplir sa mission dans les meilleures conditions dans le cadre du nouveau régime.

Le Gouvernement a tenu compte de ce vœu de la Cour des Comptes.

2. Adjonctions ou « cavaliers » budgétaires (p. 6).

Dans son 126e Cahier, la Cour des Comptes attire l'attention de la Chambre sur la tendance du Gouvernement à insérer dans les lois budgétaires des dispositions normatives qui n'y sont pas à leur place.

Le président de votre sous-commission, M. Meyers, a déjà traité ce point dans le rapport qu'il a fait, au nom de la Commission des Finances, sur le projet de loi autorisant notamment des régularisations, augmentant et réduisant certains crédits ouverts pour l'année budgétaire 1969 (Doc. n° 548/2, 1969-1970).

Nous renvoyons à ce rapport.

3. Délibérations du Conseil des Ministres en vertu de l'article 24 de la loi du 28 juin 1963 sur la comptabilité de l'Etat (p. 53).

Le 126e Cahier d'observations met l'accent sur le fait que le Conseil des Ministres, en autorisant l'engagement, l'ordonnancement et le paiement de dépenses au-delà des crédits budgétaires ou en l'absence de ceux-ci, ne respecte pas toujours les limites et les conditions prévues par l'article 24 de la loi du 28 juin 1963.

Une première limitation, quoique n'étant pas explicitement formulée dans cet article, résulte cependant directement de la portée même de la loi budgétaire, et implique l'interdiction pour le Conseil des Ministres de décider des dépenses qui sont contraires aux lois existantes ou qui devraient préalablement faire l'objet d'une loi normative. Les délibérations suivantes dérogent à cette règle :

- l'octroi, en contradiction avec la législation sur les pensions de réparation et contrairement au principe énoncé à l'article 114 de la Constitution, d'une indemnité forfaitaire aux veuves et ascendants des démineurs victimes de la catastrophe d'Oostduinkerke;
- la liquidation, sans base légale, d'allocations particulières aux ouvriers mineurs touchés par les fermetures de charbonnages;
- l'octroi aux écoles de traducteurs et d'interprètes de subventions sociales qui, aux termes de la loi, ne peuvent être accordées qu'aux universités et aux établissements assimilés.

A ce sujet la Cour des Comptes déclare qu'il ne résulte nullement des documents parlementaires que l'intention du législateur aurait été d'autoriser le pouvoir exécutif, par la procédure de l'article 24, à accorder à des tiers des droits définitifs qui ne pourraient être octroyés que par la loi.

Le Parlement critique l'exécutif lorsque celui-ci insère dans les projets de loi budgétaires des dispositions qui dérogent à des lois normatives ou qui consacrent des principes nouveaux qui trouveraient mieux leur place dans des lois matérielles. La Cour arrive dès lors à la conclusion que le Conseil des Ministres, agissant en tant qu'autorité budgétaire, doit s'en tenir aux mêmes normes que le législateur, sinon le Parlement sera mis devant le fait accompli lorsque des décisions, prises en marge ou en l'absence de lois normatives, devront ultérieurement être régularisées, le plus souvent sous la forme d'un cavalier budgétaire.

Vervolgens vestigt het Rekenhof de aandacht op de voorwaarden die uitdrukkelijk voorzien worden in artikel 24, met name dat de tussenkomst van de Ministerraad haar grondslag moet vinden in dringende gevallen veroorzaakt door uitzonderlijke en onvoorziene omstandigheden en dat zijn beslissingen bovendien moeten gemotiveerd zijn. Meermaals zijn die voorwaarden niet vervuld. In dit verband kunnen de voorbeelden aangehaald worden uit het 126ste Boek waaruit blijkt dat de dringendheid veeleer moet toegeschreven worden aan de nalatigheid van de administratie die de nodige kredieten niet tijdig aanvraagt in de begrotingsontwerpen of in het aanpassingsblad voor bijkredieten. Bovendien signaleert het Hof dat de beslissingen niet altijd op voldoende wijze worden gemotiveerd zodat het bijkomende inlichtingen moet vragen welke trouwens niet altijd worden verstrekt.

Het Hof heeft beslist de Eerste Minister te verzoeken antwoord te verstrekken op de geformuleerde opmerkingen vóór de neerlegging van het aanpassingsblad voor bijkredieten en beslist tevens dat, in het vervolg, aan de voorzitters van Kamer en Senaat, alsmede aan de subcommissie, een lijst zal worden overgezonden van de beraadslagingen die aanleiding gegeven hebben tot opmerkingen waarop nog geen bevredigend antwoord werd verstrekt. In dit verband verzoekt het Hof de subcommissie, bij de Regering te willen aandringen :

- opdat de beraadslagingen op een voldoende wijze zouden gemotiveerd worden met het oog op de verantwoording van de dringende noodzaak, veroorzaakt door uitzonderlijke of onvoorziene omstandigheden;
- opdat geen beroep meer zou gedaan worden op de procedure voorzien bij artikel 24 om machtiging te verlenen tot uitgaven waarvan het principe strijdig is met grondwettelijke en wettelijke bepalingen of tot nieuwe uitgaven die elke wettelijke grondslag missen en dat die procedure ook niet meer zou aangewend worden wanneer er mogelijkheid bestaat om de nodige kredieten via de normale parlementaire weg te bekomen.

Een lid kan niet aanvaarden dat de Regering misbruik maakt van de machten welke haar bij artikel 24 worden toegekend en het Parlement nadien voor een voldongen feit plaatst. Hij wenst dat maatregelen worden getroffen die het mogelijk maken dergelijke misbruiken tijdig te bestrijden, dit is alvorens de uitgave definitief wordt vastgelegd. Daartoe zou een speciale bepaling in de desbetreffende wetgeving moeten worden opgenomen.

Een ander lid aanvaardt evenmin dat de Regering de procedure van artikel 24 op wederrechtelijke wijze aanwendt om, buiten de weet van het Parlement om, de Staat tot aanzienlijke uitgaven te verbinden.

Het Hof had reeds in 1921 voorstellen bij het Parlement ingediend om belast te worden met een voorafgaande controle op de vastlegging der uitgaven maar op deze suggesties werd toen door de wetgever niet ingegaan.

Na een uitvoerige gedachtenwisseling omtrent deze kwestie komt de subcommissie tot het besluit dat het de rol is van het Rekenhof er streng over te waken dat de procedure voorzien bij artikel 24 niet zou misbruikt worden om onverantwoorde vastleggingen ten laste van de Staat aan te gaan. Zij verzoekt het Hof concrete voorstellen te doen ter voorkoming van de aangeklaagde misbruiken.

In dit verband zij verwezen naar Bijlage I van dit verslag waarin een nota voorkomt van het Rekenhof over de toepassing van artikel 24 van de wet van 28 juni 1963.

La Cour des Comptes en arrive ensuite aux conditions expressément prévues par l'article 24, c'est-à-dire que l'intervention du Conseil des Ministres doit être provoquée par des cas d'urgence amenés par des circonstances exceptionnelles ou imprévues et que ses décisions doivent être motivées. Ces conditions sont loin d'être toujours remplies. A cet égard il est possible de citer des exemples empruntés au 126e Cahier d'où il résulte que l'urgence est plutôt due à la négligence de l'administration qui n'apporte pas toute la célérité voulue à demander des crédits nécessaires à l'occasion des projets de budgets ou du feuillet des crédits supplémentaires. En outre, la Cour signale que les décisions ne sont pas toujours suffisamment motivées, ce qui l'oblige à demander des renseignements complémentaires, qui d'ailleurs ne sont pas toujours fournis.

La Cour a décidé d'inviter le Premier Ministre à répondre aux observations formulées avant le dépôt du feuillet des crédits supplémentaires et a ajouté qu'à l'avenir, les présidents de la Chambre et du Sénat, ainsi que la sous-commission, recevront la liste des délibérations qui ont donné lieu à des observations restées sans réponse satisfaisante. Dans cet ordre d'idées la Cour demande à la sous-commission d'insister auprès du Gouvernement afin que :

- les délibérations soient motivées suffisamment quant à la justification de l'urgence amenée par des circonstances exceptionnelles ou imprévues;
- la procédure prévue par l'article 24 ne soit plus utilisée pour autoriser des dépenses dont le principe est contraire à des dispositions constitutionnelles ou légales ou des dépenses nouvelles sans fondement légal et que cette procédure soit également prohibée dans les cas où les crédits nécessaires peuvent être demandés par la voie parlementaire normale.

Un membre ne peut admettre que le Gouvernement abuse des pouvoirs qui lui sont accordés par l'article 24 et mette le Parlement devant le fait accompli. Il souhaite que soient prises des mesures permettant de lutter contre ces abus en en temps utile, c'est-à-dire avant que la dépense ne soit engagée définitivement. A cet effet, une disposition devrait être insérée dans la législation en cause.

Un autre membre rejette également le recours à la procédure de l'article 24 pour engager l'Etat illégalement dans des dépenses considérables à l'insu du Parlement.

Dès 1921, la Cour avait proposé au Parlement d'être chargée du contrôle préalable des engagements de dépenses mais le législateur ne s'était pas rallié à cette suggestion.

Après un large échange de vues, la sous-commission a conclu qu'il appartient à la Cour de veiller scrupuleusement à ce que la procédure de l'article 24 ne soit pas utilisée abusivement pour engager à charge de l'Etat des dépenses injustifiées. Elle invite la Cour à faire des propositions concrètes tendant à prévenir les abus dénoncés.

A cet égard, il est permis de se référer à l'Annexe I du présent rapport. Elle reproduit une note établie par la Cour des Comptes sur l'application de l'article 24 de la loi du 28 juin 1963.

4. Intrekking van onregelmatige administratieve akten die rechten doen ontstaan. — Rechtspraak van de Raad van State ter zake (blz. 62).

Het betreft hier de intrekking van de administratieve akten houdende benoeming of bevordering van een personeelslid. Na de uiteenzetting van de retroacten van de zaak D..., opgenomen in het 126ste Boek herinnert het Rekenhof aan de rechtspraak van de Raad van State. Volgens deze laatste mag de intrekking van een administratieve onregelmatige akte, die rechten doet ontstaan in hoofde van derden, slechts gebeuren tijdens de termijn voor indiening van een beroep wegens machtsverschrijding, behoudens wanneer de akte door zulkdanige onregelmatigheid is aangetast dat zij voor onbestaande moet gehouden worden.

Zonder deze rechtspraak, die door de meeste auteurs wordt gedeeld, te willen aanvechten, doet het Rekenhof opmerken dat daardoor het essentiële van de draagwijdte van de controle die het krachtens zijn grondwettelijke opdracht uitoefent op een aanzienlijk gedeelte van de Staatsuitgaven, wordt tenietgedaan. Voorts, oordeelt het Rekenhof dat het, in uitvoering van zijn bevoegdheden inzake controle van de uitgaven, niet gebonden is door de rechtspraak van de Raad van State. Het komt hem voor dat het grondwettelijk ertoe gehouden is elke onregelmatige administratieve akte te betwisten en het bestaan ervan bij het Parlement aan te klagen, ongeacht op welk ogenblik het hiervan kennis krijgt.

Na een grondige ontleding van de rechtspraak van de Raad van State, die stoelt op deze die sedert 1921 door de Raad van State in Frankrijk werd vastgelegd, doet het Hof gelden dat die rechtspraak zich heden onoverkomelijk opdringt, ongeacht de bezwaren die in dit opzicht kunnen ingeroepen worden. Indien, voor sommige gevallen, aan de wederrechtelijke toestanden een einde zou kunnen gesteld worden door het aanwenden van de procedure van de tegen-gestelde akte — opheffing *ab nunc* — blijft de toepassings-sfeer ervan echter zeer beperkt. Inderdaad, de bepaling van artikel 112, 1°, van het koninklijk besluit van 16 maart 1964, houdende vaststelling van het statuut van het Rijkspersoneel, luidens welke de ambtenaren met een onregelmatige benoeming ambtshalve en zonder vooropzeg uit hun ambt ontslagen worden, is slechts toepasselijk op het Staatspersoneel en geldt dan nog enkel op het stuk van benoemingen, met uitsluiting van de andere akten waaruit rechten ontstaan.

Uit het arrest, dat aan de oorsprong ligt van deze kwestie, kan de volgende considerans geciteerd worden: « overwegende dat geen enkele bijzondere wettelijke of reglementaire beschikking de overheid ertoe machtigt een akte in te trekken wanneer de termijn voor een beroep verstreken is ». Ten overstaan van die considerans die de mogelijkheid blijkt voorop te stellen om langs reglementaire weg om een oplossing te geven aan het gestelde probleem — tenminste wat betreft het Rijkspersoneel — heeft de Eerste Voorzitter van het Rekenhof een onderhoud gehad met de Minister van het Openbaar Ambt met het oog op de regeling van die kwestie.

Op de vraag van een lid of door de rechtspraak van de Raad van State het principe van de controle op de wettelijkheid van de uitgaven dikwijls in het gedrang wordt gebracht, antwoordt het Rekenhof dat die gevallen thans niet talrijk zijn. Het gevaar bestaat evenwel dat dit aantal in ruime mate zal toenemen naarmate aan de bestaande rechtspraak ruchtbaarheid wordt gegeven.

De subcommissie constateert dat het gestelde probleem uiterst complex is niet alleen wegens zijn juridische maar ook omwille van de politieke verwickelingen die het met zich kan brengen. Het ligt immers niet in de gewoonte van een minister om de benoemings- of bevorderingsakten van zijn voorgangers ongedaan te maken, zelfs indien die onregelmatig zijn.

4. Retrait d'actes administratifs irréguliers, créateurs de droits. — Jurisprudence du Conseil d'Etat en la matière (p. 63).

Ce point concerne le retrait des actes administratifs portant nomination ou promotion de personnel. Après avoir exposé les rétroactes de l'affaire D... relatée au 126e Cahier, la Cour des Comptes rappelle la jurisprudence établie par le Conseil d'Etat en la matière. Selon celle-ci le retrait d'un acte administratif irrégulier, qui a donné naissance à un droit au profit d'un tiers, ne peut intervenir que dans le délai d'introduction du recours pour excès de pouvoir, sauf si l'acte est entaché d'une irrégularité telle qu'il y a lieu de le tenir pour inexistant.

Sans vouloir mettre en cause cette jurisprudence, qui est d'ailleurs admise par de nombreux auteurs, la Cour des Comptes fait observer que celle-ci ruine, pour l'essentiel, la portée du contrôle qu'elle exerce en vertu de sa mission constitutionnelle sur une partie importante des dépenses de l'Etat. D'autre part, la Cour des Comptes estime que, dans l'exercice de ses prérogatives en matière de contrôle des dépenses, elle n'est pas liée par la jurisprudence du Conseil d'Etat. Elle se considère comme étant constitutionnellement investie de l'obligation de critiquer tout acte administratif irrégulier et d'en dénoncer l'existence au Parlement, quel que soit le moment où elle en prend connaissance.

Après avoir analysé de façon approfondie la théorie élaborée par notre Conseil d'Etat, calquée sur celle établie depuis 1921 par le Conseil d'Etat français, la Cour admet que, quels que soient les griefs que l'on peut légitimement élever à son encontre, elle s'affirme actuellement de manière irréversible. Si, dans certains cas, le procédé de l'acte contraire — abrogation *ab nunc* — peut être envisagé pour mettre fin aux situations abusives, son application sera forcément restreinte. En effet, la disposition faisant l'objet de l'article 112, 1°, de l'arrêté royal du 16 mars 1964 portant statut des agents de l'Etat, suivant lequel les agents dont la nomination n'est pas régulière sont, d'office et sans préavis, démis de leurs fonctions, n'est applicable qu'aux agents de l'Etat et ne vise que les nominations irrégulières, à l'exclusion des autres actes créateurs de droits.

Il est permis de citer l'un des considérants de l'arrêt du Conseil d'Etat qui est à l'origine de la présente affaire: « considérant qu'aucune disposition légale ou réglementaire spéciale n'autorise l'autorité à rapporter cet acte dès lors que le délai de recours contentieux est expiré ». En présence de ce considérant qui semble envisager la possibilité de résoudre cette importante question par la voie réglementaire — du moins pour les agents de l'Etat — le Premier Président de la Cour des Comptes a eu une entrevue avec le Ministre de la Fonction publique dans le but de régler cette question.

A un membre qui avait demandé s'il y avait beaucoup de cas d'application où le principe du contrôle de la légalité des dépenses est mis en échec par la jurisprudence du Conseil d'Etat, la Cour des Comptes a répondu que les cas actuels ne sont pas nombreux. Mais le risque d'une augmentation importante existe étant donné la publicité qui est donnée à cette jurisprudence.

La sous-commission constate qu'il s'agit ici d'un problème extrêmement complexe, étant donné ses implications juridiques, sur lesquelles peuvent se greffer des préoccupations politiques. En effet, il n'est pas de règle qu'un ministre casse une décision de nomination ou de promotion, même irrégulière, prise par un de ses prédécesseurs.

De Raad van State heeft de wet geïnterpreteerd, zodat alleen een nieuwe wetsbepaling, tot verduidelijking van de bewoordingen van de wet, de Raad er zou kunnen toe brengen de huidige rechtspraak prijs te geven.

Bijlage II van het onderhavig verslag bevat de uiteenzetting die door een vertegenwoordiger van het Rekenhof gehouden werd m.b.t. de intrekking van administratieve handelingen en de bevoegdheden van het Rekenhof.

5. Instellingen van openbaar nut (Rubriek IV-C).

a) *Praktische resultaten van de controle van het Hof.*

Na gewezen te hebben op de belangrijkheid en op het ingewikkeld karakter van de controle van het Hof op de instellingen van openbaar nut, werden aan de subcommissie de belangrijkste resultaten medegedeeld die door deze controle werden bereikt en waarvan melding is gemaakt in het 126ste Boek van opmerkingen.

Op de opmerkingen in verband met de Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid werd nader ingegaan.

Vooreerst wordt niet zonder verwondering vernomen dat mede dank zij de verificatie, de door deze Dienst uitgekeerde wedden en vergoedingen met $\pm 5\,288\,000$ frank konden verminderd worden.

Cok werd het geval besproken van de bouw van het Berlaymont-complex door deze Dienst. De controle van het Rekenhof leidde tot een netto-vermindering ten bedrage van 159 000 000 frank (blz. 92) voor reeds uitgevoerde werken.

Een lid vraagt hieromtrent nadere uitleg. Uit de omvang van dit bedrag leidt hij af dat de technische en administratieve controle op de uitvoering van de werken door de Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid gebrekkig was en tekort geschoten is.

Een ander lid is dezelfde mening toegedaan en doet opmerken dat de instellingen van openbaar nut onvoldoende uitgerust zijn om grote werken te ondernemen en dat ter zake een technische controle zou moeten uitgeoefend worden door het Ministerie van Openbare Werken.

Wegens financiële moeilijkheden is de Staat herhaaldelijk ertoe gedwongen geweest door derden werken te doen uitvoeren zonder een controle van wege het Ministerie van Openbare Werken op te leggen.

Ten slotte uit de subcommissie de wens dat de financiering, door de Staat, van werken die voor zijn rekening door instellingen van openbaar nut worden uitgevoerd, voortaan slechts zou toegelaten worden voor zover de diensten van het Ministerie van Openbare Werken een technische controle zouden uitoefenen.

b) *Gebrek aan kaders en statuten van het personeel.*

Het Rekenhof onderstreept in hoeverre zijn controle ernstig gehinderd wordt wegens de ontstentenis van een reglementering inzake kader en statuut, die door de Koning moet worden vastgesteld overeenkomstig artikel 11 van de wet van 16 maart 1954. Er wordt tevens op gewezen dat aldus de wet van 28 april 1958 betreffende het pensioen van het personeel van de instellingen van openbaar nut onmogelijk kan worden toegepast.

Een lid verklaart dat het niet billijk is uiteenlopende statuten in voege te houden en hij stelt aan de subcommissie voor bij de Minister van het Openbaar Ambt aan te dringen opdat deze kwestie zonder verwijl zou worden geregeld.

Bijlage III van het onderhavige verslag bevat de uiteenzetting van een vertegenwoordiger van het Rekenhof over het ontbreken van de personeelskaders en -statuten van de instellingen van openbaar nut.

Le Conseil d'Etat a interprété la loi de sorte que seule une disposition légale nouvelle, précisant les termes de la loi, pourrait l'amener à abandonner sa jurisprudence actuelle.

L'Annexe II du présent rapport contient un exposé fait par un représentant de la Cour des Comptes sur le retrait des actes administratifs et des attributions de la Cour des Comptes.

5. Organismes d'intérêt public (Rubrique IV-C).

a) *Résultats pratiques du contrôle de la Cour.*

Après que l'importance et la complexité du contrôle de la Cour sur les organismes d'intérêt public eurent été soulignées, les résultats les plus marquants obtenus par ce contrôle, tels qu'ils sont mentionnés au 126e Cahier d'observations, ont été communiqués à la sous-commission.

Les observations relatives à l'Office de sécurité sociale d'outre-mer ont été examinées de manière plus détaillée.

Tout d'abord, ce n'est pas sans étonnement que la sous-commission a appris que la vérification des traitements et indemnités payés par cet Office a entraîné une réduction annuelle de dépenses de quelque 5 288 000 francs.

Ensuite, la sous-commission s'est penchée sur le cas de la construction du complexe du Berlaymont par l'organisme précité. Le contrôle de la Cour des Comptes a provoqué des réductions nettes de l'ordre de 159 000 000 de francs (p. 93) pour des travaux déjà exécutés.

Un membre a demandé des précisions complémentaires. De l'importance de ce montant, il déduit que le contrôle technique et administratif de l'exécution des travaux par l'Office de sécurité sociale d'outre-mer présente des lacunes et s'est révélé insuffisant.

Un autre membre abonde dans le même sens et fait observer que les organismes d'intérêt public ne sont pas outillés suffisamment pour entreprendre de grands travaux et qu'un contrôle technique du Département des Travaux publics s'imposait en l'occurrence.

A plusieurs reprises l'Etat s'est vu obligé, à la suite de difficultés financières, de faire effectuer des travaux par des tiers, sans imposer un contrôle par le Département des Travaux publics.

En conclusion, la sous-commission a émis le vœu que le financement par l'Etat de travaux effectués pour son compte par des organismes d'intérêt public ne soit autorisé dorénavant qu'à la condition d'un contrôle technique par les services du Ministère des Travaux publics.

b) *Absence de cadres et de statuts du personnel.*

La Cour des Comptes souligne à quel point son contrôle reste sérieusement entravé par l'absence de la réglementation en matière de cadre et de statut à édicter par le Roi conformément à l'article 11 de la loi du 16 mars 1954. Elle souligne également que cette absence rend impossible l'application de la loi du 28 avril 1958 relative à la pension des membres du personnel des organismes d'intérêt public.

Un membre déclare qu'il n'est pas équitable de maintenir en vigueur des statuts disparates et il propose à la sous-commission d'insister vivement auprès du Ministère de la Fonction publique pour que cette question puisse être réglée sans délai.

L'Annexe III au présent rapport contient un exposé fait par un représentant de la Cour des Comptes au sujet de l'absence de cadres et de statuts du personnel des organismes d'intérêt public.

c) *Instituut van de gemeenschappelijke diensten van de Belgische Radio en Televisie: pensioenstatuut van de directeur-generaal* (blz. 90).

Het Rekenhof wijst op een nieuw feit dat zich na de inlassing van de desbetreffende opmerking in het 126ste Boek, heeft voorgedaan onder de vorm van een brief die op 2 december 1969 door de Minister van de Nederlandse Cultuur aan de Minister van Financiën werd gericht en door deze laatste aan het Rekenhof werd overgezonden. In bedoelde brief meldt de Minister van Cultuur dat zijn collega van het Openbaar Ambt, die tot nog toe het inzicht had een eenvormig statuut uit te werken voor al de ambtenaren-generaal van de instellingen van openbaar nut, beslist heeft van dat ontwerp af te zien.

Ten aanzien van dit gewijzigd standpunt hebben de Instituten van de B.R.T. een statuut uitgewerkt voor het personeel in activiteit en een pensioenstatuut, dat eveneens van toepassing is op de directeurs-generaal; bedoelde statuten zijn momenteel aan het advies van de Minister van het Openbaar Ambt voorgelegd.

Tijdens de gedachtenwisseling die op deze uiteenzetting volgt, wordt de mogelijkheid overwogen van een eventuele toepassing van de wet van 28 april 1958 betreffende het pensioen van het personeel van sommige instellingen van openbaar nut alsmede van hun rechthebbenden. Door een uniformisatie van het pensioenstelsel van de betrokkenen, zou kunnen vermeden worden dat de door het Hof aangeklaagde onregelmatigheden zich opnieuw zouden voordoen.

Derhalve beslist de subcommissie aan de bevoegde ministers te vragen dat de bepalingen van de wet van 28 april 1958 zo spoedig mogelijk toepasselijk zouden gemaakt worden op de personeelsleden van de instellingen van openbaar nut.

d) *Gemeenschappelijke Kas voor de koopvaardij: vaststelling van de bezoldigingen die tot grondslag dienen voor het berekenen van de bijdragen* (blz. 98).

Het Rekenhof verklaart dat de Raad van beheer van de Gemeenschappelijke Kas ingevolge de opmerking van het Hof besloten had het probleem van de vaststelling der gemiddelde jaarlijkse lonen te onderzoeken, rekening houdend met de op de cargo's, de tank- en de passagiersschepen uitgekeerde lonen. Het doet echter opmerken dat tot op heden nog geen enkele positieve oplossing werd voorgesteld.

Tevens wordt er de aandacht op gevestigd dat de wetgeving op de zeearbeidsongevallen ook aanleiding geeft tot twee andere principiële betwistingen, met name:

1° de ontstentenis van een koninklijk besluit tot vaststelling van de wijze van inning en de betalingstermijnen van de door de reders verschuldigde bijdragen;

2° de wederrechtelijke wijze van berekening van de bijdragen.

Voor deze beide kwesties heeft de Minister zich uiteindelijk verenigd met de zienswijze van het Hof. Hij heeft beloofd dat de toestand zou geregulariseerd worden in het raam van een hervorming van de wetgeving inzake arbeidsongevallen die thans ter studie is.

De subcommissie beslist aan te dringen op het uitwerken van een wettelijke oplossing voor die kwesties.

e) *Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden onder Belgische Vlag: integrale terugvordering van ziekenhuiskosten ten laste van de aansprakelijke — Nalatigheid inzake de terugstorting van de Staatstoelage* (blz. 102).

Wanneer de ziekenhuisverpleging aanleiding geeft tot een tegemoetkoming van de verzekeringsinstellingen in het kader

c) *Institut des services communs de la Radiodiffusion-Télévision Belge: statut des pensions des directeurs généraux* (p. 91).

La Cour des Comptes signale que depuis l'insertion au 126e Cahier de l'observation relative à ce sujet un élément nouveau est intervenu sous la forme d'une lettre adressée le 2 décembre 1969 par le Ministre de la Culture néerlandaise au Ministre des Finances et transmise par ce dernier à la Cour des Comptes. Dans cette lettre, le Ministre de la Culture annonce que son collègue de la Fonction publique, qui jusqu'à présent avait eu l'intention d'établir un statut uniforme pour tous les fonctionnaires généraux des organismes d'intérêt public, vient d'abandonner ce projet.

Devant ce revirement, les Instituts de la R.T.B. ont élaboré un statut du personnel en activité et un statut de pension, lequel est applicable également aux directeurs généraux; ces statuts sont actuellement soumis à l'avis du Ministre de la Fonction publique.

Au cours de l'échange de vues qui a suivi cet exposé, on a envisagé la possibilité d'une éventuelle application de la loi du 28 avril 1958 relative à la pension des membres du personnel de certains organismes d'intérêt public et de leurs ayants droit. En uniformisant le régime de pension des intéressés on éviterait le renouvellement d'irrégularités semblables à celles qui ont été dénoncées par la Cour.

La sous-commission décide en conséquence de demander aux Ministres compétents d'accélérer la mise en application aux membres du personnel des organismes d'intérêt public des dispositions de la loi du 28 avril 1958.

d) *Caisse commune de la marine marchande: fixation des rémunérations servant de base au calcul des cotisations* (p. 99).

La Cour des Comptes déclare qu'à la suite de l'observation de la Cour, le Conseil d'administration de la Caisse commune avait décidé d'examiner le problème de la fixation des salaires annuels moyens en tenant compte des rémunérations payées aux équipages de cargos, de pétroliers et de paquebots. Elle fait cependant remarquer qu'aucune solution positive n'est encore intervenue jusqu'à ce jour.

En outre l'attention est attirée sur le fait que la législation en matière d'accidents du travail survenus aux gens de mer donne également lieu à deux autres controverses de principe, à savoir:

1° l'absence d'un arrêté royal déterminant le mode de perception et les délais de paiement des cotisations dues par les armateurs;

2° le mode de calcul irrégulier des cotisations.

Pour ces deux questions, le Ministre s'est finalement rallié à la manière de voir de la Cour. Il a promis que la situation serait régularisée dans le cadre d'une réforme de la législation en matière d'accidents du travail, laquelle est actuellement à l'étude.

La sous-commission a décidé d'insister dans son rapport sur la nécessité de donner à ces questions une solution légale.

e) *Caisse de secours et de prévoyance en faveur des marins naviguant sous pavillon belge: récupération intégrale de frais d'hospitalisation à charge des tiers responsables — Omission de remboursement du subside de l'Etat* (p. 103).

En vertu de l'article 12 de la loi du 23 décembre 1963 sur les hôpitaux, lorsque l'hospitalisation donne lieu à une inter-

van de wetgeving op de ziekte- en invaliditeitsverzekering, verleent de Staat ten laste van de begroting van het Ministerie van Volksgezondheid, en krachtens artikel 12 van de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen, aan deze laatste een toelage ten bedrage van 25 % van de prijs van het verblijf zo deze, overeenkomstig de bepalingen van artikel 8 van dezelfde wet, wordt aangerekend tegen de normale prijs van de verpleegdag.

Bij wijze van overgangsmaatregel werd voor de jaren 1964 tot 1966 die toelage, bij artikel 20 van voormelde wet, vervangen door een forfaitair bedrag per verpleegdag.

Overeenkomstig artikel 1 van het koninklijk besluit van 9 juni 1964 wordt bedoelde toelage vereffend door bemiddeling van de verzekeringsinstellingen, indien deze met de betrokken ziekenhuizen een overeenkomst hebben gesloten zoals bepaald bij de wetgeving op de ziekte- en invaliditeitsverzekering; het bedrag van de aldus uitgekeerde toelagen wordt hun dan achteraf terugbetaald.

Uit de verificatie van de toelagen die de Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden onder Belgische Vlag, als officiële verzekeringsinstelling van de zeelieden ter koopvaardij, in het jaar 1966 met terugwerking tot 1 januari 1964 heeft ontvangen bij toepassing van laatstvermelde bepaling, is gebleken dat de instelling stelselmatig nalaat de bekomen toelagen terug in de Schatkist te storten wanneer de betaalde kosten voor ziekenhuisverpleging integraal teruggevorderd worden van derden die verantwoordelijk geacht worden voor de ziekte of het ongeval die de verpleging noodzakelijk heeft gemaakt.

Die nalatigheid is in hoofdzaak te wijten aan het feit dat het koninklijk besluit nog niet werd uitgevaardigd waarbij, in uitvoering van artikel 12, § 6, van de wet van 23 december 1963, de regels moeten vastgesteld worden krachtens welke de verzekeringsinstellingen die in het aangehaald geval verkeren, terugbetaling moeten doen van de ontvangen toelagen.

Gelet op het aanzienlijk nadeel dat aldus aan de Schatkist wordt berokkend, heeft het Hof de Minister van Volksgezondheid op 3 december 1968 verzocht onmiddellijk maatregelen te treffen met het oog op de uitvaardiging van dat besluit en de terugvordering van de sinds 1 januari 1964 ten onrechte uitgekeerde toelagen.

Het Rekenhof verklaart dat op deze brief tot nogtoe niet geantwoord werd.

Dit koninklijk besluit is niet alleen belangrijk voor de terugstorting van de toelagen gerecupereerd door de Hulp- en Voorzorgskas maar ook voor de terugbetaling van de door al de andere kassen voor ziekte- en invaliditeitsverzekering verhaalde toelagen.

De subcommissie besloot aan de Minister van Volksgezondheid uitleg te vragen omtrent de redenen die de uitvaardiging van dat koninklijk besluit in de weg staan. Ook wenste zij kennis te krijgen van de maatregelen die getroffen werden of overwogen worden met het oog op het uitvoeren van een interne controle op de terugstortingen.

In een brief van 3 juli 1970 antwoordt de Minister van Volksgezondheid :

« Zoals het Rekenhof heeft opgemerkt, is tot op heden met betrekking tot artikel 12, § 6, laatste alinea, van de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen geen uitvoeringsbesluit uitgevaardigd tot vaststelling van de regelen volgens welke de in dat artikel 12 bedoelde verzekeringsinstellingen de toelage ten bedrage van 25 % van de normale prijs van de verpleegdag aan de Staat terugbetalen.

» Ik ben evenwel van oordeel dat het door de bovengenoemde instelling ingenomen standpunt op wettelijk vlak niet verdedigbaar is.

» Artikel 12, § 1, van de genoemde wet bepaalt immers : « de Staat en de verzekeringsinstellingen treden tot beloop

vention des organismes assureurs dans le cadre de la législation en matière d'assurance maladie-invalidité, l'Etat octroie aux hôpitaux, à charge du budget du Ministère de la Santé publique, un subside de 25 % du prix de séjour porté en compte au prix normal de la journée d'entretien conformément aux dispositions de l'article 8 de la même loi.

A titre de mesure transitoire, l'article 20 de la loi précitée a substitué à ce subside, pour les années 1964 à 1966, un montant forfaitaire par journée d'entretien.

Conformément à l'article 1er de l'arrêté royal du 9 juin 1964, les subsides de l'espèce sont liquidés à l'intervention des organismes assureurs, lorsque ceux-ci ont conclu une convention avec les hôpitaux intéressés comme le prévoit la législation en matière d'assurance maladie-invalidité; le montant des subsides ainsi liquidés leur est alors remboursé ultérieurement.

En ce qui concerne les subsides qui, en application de la dernière de ces dispositions, ont été reçus en 1966, avec effet rétroactif au 1er janvier 1964, par la Caisse de secours et de prévoyance en faveur des marins naviguant sous pavillon belge, en tant qu'organisme assureur officiel des marins de la marine marchande, la vérification a fait apparaître que cet organisme omet systématiquement de rembourser au Trésor les subsides reçus lorsque les frais d'hospitalisation payés sont récupérés intégralement à charge de tiers responsables de la maladie ou de l'accident ayant nécessité l'hospitalisation.

Cette omission est due principalement au défaut de publication de l'arrêté royal qui, en exécution de l'article 12, § 6, de la loi du 23 décembre 1963, doit fixer les règles suivant lesquelles les organismes assureurs se trouvant dans le cas susvisé doivent rembourser les subsides reçus.

Eu égard au préjudice considérable ainsi subi par le Trésor, la Cour a demandé au Ministre de la Santé publique, par lettre du 3 décembre 1968, de prendre immédiatement des mesures à l'effet de faire édicter ledit arrêté et de récupérer les subsides octroyés indûment depuis le 1er janvier 1964.

La Cour des Comptes a signalé que cette lettre n'a pas encore reçu de réponse.

Cet arrêté royal est important non seulement pour le remboursement des subsides récupérés par la Caisse de secours et de prévoyance, mais aussi pour le remboursement des subsides recouverts par toutes les autres caisses d'assurance maladie-invalidité.

La sous-commission a décidé de demander au Ministre de la Santé publique de faire connaître les raisons qui s'opposent à la promulgation de cet arrêté royal. Elle souhaite également prendre connaissance des mesures prises ou envisagées en vue de l'exercice d'un contrôle interne des remboursements.

Par lettre du 3 juillet 1970, le Ministre de la Santé publique a répondu ce qui suit :

« Il est exact, comme l'a relevé la Cour des Comptes, que jusqu'ici l'article 12, § 6, dernier alinéa, de la loi du 23 décembre 1963 sur les hôpitaux n'a pas fait l'objet d'un arrêté d'exécution fixant les règles suivant lesquelles les organismes assureurs visés par ledit article 12 remboursent à l'Etat le subside de 25 % du prix normal de la journée d'entretien.

» J'estime cependant que la position prise par l'organisme n'est pas, pour autant, défendable sur le plan légal.

» En effet, l'article 12, § 1er, de ladite loi précise que : « l'Etat et les organismes assureurs sont, à concurrence de

van hun betaling aan de ziekenhuizen van de kosten van verpleging van zieken voor wie zij verplicht zijn tussen te komen, van rechtswege in de rechten die deze personen kunnen doen gelden tegenover de derde verantwoordelijke... ».

» Bijgevolg kan de verzekeringsinstelling, als zij de volledige normale prijs terugbekomt, geen aanspraak maken op het behoud van het met de toelage overeenstemmende gedeelte, zonder zich onrechtmatig te verrijken.

» Wat de bij artikel 12, § 6, van de genoemde wet te nemen uitvoeringsmaatregelen betreft, overweeg ik met name de verzekeringsinstellingen uitdrukkelijk te gelasten de volledige normale prijs van de verpleegdag terug te vorderen en vervolgens binnen een vast te stellen termijn, de aan de Staat toekomende bedragen te betalen. »

f) *Hulpkas voor Werkloosheidsuitkeringen: regularisatie van de buitengewone voorschotten tot dekking van de administratiekosten* (blz. 102).

Overeenkomstig artikel 7, § 2, tweede lid, van het wetsbesluit van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, gewijzigd bij artikel 3 van de wet van 14 juli 1951, is de Hulpkas voor Werkloosheidsuitkeringen, inzake de financiële verantwoordelijkheid en middelen, op dezelfde voet geplaatst als de andere organismen die werkloosheidsvergoedingen uitkeren.

Aldus ontvangt de Hulpkas van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening de reglementaire vergoeding voor administratiekosten, waarvan het bedrag forfaitair per werkloosheidsgeval wordt berekend op grond van een beslissing van het Beheerscomité van voormelde Dienst.

Het Hof heeft evenwel vastgesteld dat, in strijd met die bepalingen, benevens bedoelde vergoeding nog buitengewone voorschotten door de Rijksdienst aan de Hulpkas worden verleend om de administratieve tekorten van die instelling te dekken. Deze voorschotten beliepen op 31 december 1968 in totaal 130 699 838 frank.

Na door het Hof herhaaldelijk ertoe te zijn aangehaand die toestand te regulariseren, heeft de Minister van Tewerkstelling en Arbeid moeten toegeven dat de Hulpkas niet bij machte is de bedoelde buitengewone voorschotten terug te betalen en dat de pogingen om, door een herziening van de territoriale structuur en een reorganisatie van de diensten, de administratiekosten te drukken, vruchteloos zijn gebleken.

Het Rekenhof vestigt vooral de aandacht op het onwettelijk karakter van de buitengewone voorschotten die door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening worden verleend.

De Minister van Tewerkstelling en Arbeid alsmede de Minister van Financiën, hebben in een brief van 27 september 1968, aan het Hof geantwoord dat hij het niet opportuun achtte maatregelen te treffen om het probleem op wettelijk vlak te regelen. Hij vreest dat de vakbonden ook voor hun uitbetalingsorganismen een verhoging van de vergoeding voor administratiekosten zouden eisen.

De huidige toestand komt de subcommissie volledig onwettelijk en onlogisch voor. Zij wenst dat de aangeklaagde toestand zou geregulariseerd worden.

g) *Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet: deelneming aan de oprichting van twee coöperatieve spaar- en kredietvennootschappen* (blz. 104).

Het Rekenhof zet uiteen in welke omstandigheden voormelde instelling beslist heeft aan de oprichting van twee coöperatieve spaar- en kredietvennootschappen deel te nemen en in te schrijven op sociale aandelen voor de respectieve bedragen van 950 000 en 300 000 frank.

leur paiement aux hôpitaux des frais d'hospitalisation de malades pour qui ils sont tenus d'intervenir, subrogés de plein droit dans les droits que ces personnes peuvent faire valoir contre le tiers responsable... ».

» Dès lors, si l'organisme assureur récupère l'entière du prix normal, il ne peut cependant prétendre garder par devers lui la portion correspondant au montant du subsidé, sans qu'il y ait, dans son chef, un enrichissement sans cause.

» En ce qui concerne les mesures d'exécution à prendre pour l'article 12, § 6, de ladite loi, j'envisage notamment de charger expressément les organismes assureurs de procéder à la récupération de la totalité du prix normal de la journée d'entretien et de verser ensuite à l'Etat, dans un délai à déterminer, les sommes qui lui reviennent. »

f) *Caisse auxiliaire de paiement des allocations de chômage: régularisation des avances extraordinaires consenties en vue de couvrir les frais d'administration* (p. 103).

Aux termes de l'article 7, § 2, deuxième alinéa, de l'arrêté-loi du 28 décembre 1944 concernant la sécurité sociale des travailleurs, modifié par l'article 3 de la loi du 14 juillet 1951, la Caisse auxiliaire de paiement des allocations de chômage est mise sur un pied d'égalité avec les autres organismes de paiement des allocations de chômage, en ce qui concerne les responsabilités et les moyens financiers.

C'est ainsi que la Caisse auxiliaire reçoit de l'Office national de l'emploi l'indemnité réglementaire pour frais d'administration, dont le montant se calcule forfaitairement par cas de chômage en vertu d'une décision du Comité de gestion dudit Office.

La Cour a toutefois constaté que, contrairement à ces dispositions et en supplément de l'indemnité susvisée, des avances extraordinaires étaient encore consenties par l'Office national à la Caisse auxiliaire en vue de couvrir les malis administratifs de ce dernier organisme. A la date du 31 décembre 1968, le total de ces avances s'élevait à 130 699 838 francs.

Après avoir été itérativement prié de régulariser cette situation, le Ministre de l'Emploi et du Travail a dû reconnaître que la Caisse auxiliaire se trouve dans l'impossibilité de rembourser les avances extraordinaires en question et que les tentatives de comprimer les frais d'administration par une révision de la structure territoriale et une réorganisation des services se sont révélées infructueuses.

La Cour des Comptes attire particulièrement l'attention sur le caractère illégal des avances extraordinaires consenties par l'Office national de l'emploi.

Par dépêche du 27 septembre 1968, le Ministre de l'Emploi et du Travail ainsi que le Ministre des Finances ont répondu à la Cour qu'ils ne jugeaient pas opportun de prendre des mesures pour résoudre le problème sur le plan légal, de crainte que les organisations syndicales ne réclament également pour leurs organismes de paiement une majoration de l'indemnité pour frais d'administration.

La sous-commission considère la situation actuelle comme totalement illégale et illogique, et exprime le vœu que la situation dénoncée soit régularisée.

g) *Institut national de crédit agricole: participation à la constitution de deux sociétés coopératives d'épargne et de crédit* (p. 105).

La Cour des Comptes expose dans quelles conditions l'organisme susvisé a décidé de participer à la fondation de deux sociétés coopératives d'épargne et de crédit et de souscrire des parts sociales pour des montants respectifs de 950 000 et de 300 000 francs.

Er zij aangestipt dat de Minister van Financiën aan het Hof zijn voornemen heeft te kennen gegeven van de eerstvolgende wijziging van het koninklijk besluit van 30 september 1937, gebruik te maken om duidelijk en expliciet te bepalen dat het Instituut participaties mag nemen in het maatschappelijk kapitaal van de coöperatieve spaar- en landbouwkredietkassen.

Het Hof herinnert eraan dat door de subcommissie reeds een identieke kwestie werd onderzocht op 12 december 1967. Het betrof toen de participatie van de Regie van de Belgische Rijkskoel- en Vriesdiensten in het kapitaal van een privaatrechtelijke maatschappij. De subcommissie had terzake ernstig voorbehoud gemaakt, zij had toen gesuggereerd die participatie te wettigen in het raam van de rekenwet (artikel 21 van de wet van 10 december 1969 houdende eindregeling van de begroting van het dienstjaar 1965).

De subcommissie neemt hiervan akte alsmede van de verbatim die door de Minister van Financiën werd aangegeven.

h) Nationale Kas voor Bediendenpensioenen: beleggingen in onroerende goederen (blz. 110).

Krachtens het eerste lid, 2°, van artikel 15 van het koninklijk besluit van 29 juli 1957 tot regeling van de organisatie en de werking van de Nationale Kas voor Bediendenpensioenen, mag deze instelling haar fondsen bestemd voor de belegging op korte of op lange termijn beleggen « in gebouwd of ongebouwd onroerende goederen gelegen in België ».

De door de Kas soortgelijke verrichte beleggingen hebben een steeds grotere omvang aangenomen. Op 31 december 1968 beliep de waarde van de opgetrokken of in opbouw zijnde gebouwen omstreeks 4 miljard frank.

Die onroerende verrichtingen vertonen, zowel uit principeel oogpunt als uit dat van de uitvoering, veelzijdige aspecten waardoor ze uitgroeien tot zeer ingewikkelde en onderling uiterst verschillende verrichtingen.

Zij hebben het Hof ertoe gebracht een bepaald aantal opmerkingen te formuleren die een langdurige briefwisseling hebben geleverd. Een van die opmerkingen heeft zelfs in de loop van het jaar 1968 de bemoeiing van het Hoog Comité van Toezicht ten gevolge gehad.

Het Rekenhof doet opmerken dat de verschillende kwesties die in het Boek van opmerkingen werden aangehaald, enkel nog een retrospectief belang vertonen, vermits de Nationale Kas voor Bediendenpensioenen, ten gevolge van het van kracht worden van het koninklijk besluit n° 50 van 24 oktober 1967, niet meer over de nodige gelden zal beschikken om verrichtingen te ondernemen met een omvang van die welke door het Hof werden aangehaald.

De bedoelde verrichtingen kunnen niet allemaal beschouwd worden als beleggingen in gebouwd of ongebouwd onroerende goederen gelegen in België.

De subcommissie beslist aan de Minister van Sociale Voorzorg omstandige uitleg te vragen nopens:

1° de verrichting verwezenlijkt door de Maatschappij C... P... die, volgens de opmerking van het Hof, aan bedoelde Maatschappij een winst van 100 miljoen frank heeft opgeleverd zonder schijnbare tegenprestatie;

2° de verkoop van de appartementen, waarbij het Hof talrijke onregelmatigheden heeft moeten vaststellen.

i) Rijksdienst voor de Pensioenen der Zelfstandigen: ten laste nemen, door de Dienst, van de inningskosten van het gedeelte van de bijdragen dat bestemd is om renten te vestigen in het kader van de wet van 28 maart 1960 (blz. 122).

Il y a lieu de souligner que le Ministre des Finances a informé la Cour qu'il profiterait de la prochaine modification de l'arrêté royal du 30 septembre 1937 pour spécifier de façon claire et explicite que l'Institut peut prendre des participations dans le capital social des caisses coopératives d'épargne et de crédit agricole.

La Cour rappelle qu'une affaire identique a déjà été examinée par la sous-commission le 12 décembre 1967. Il s'agissait en l'occurrence de la participation de la Régie des services frigorifiques de l'Etat dans le capital d'une société de droit privé au sujet de laquelle la sous-commission avait fait de vives réserves, tout en suggérant, à titre exceptionnel, de légaliser cette participation dans le cadre de la loi de compte (article 21 de la loi du 10 décembre 1969, contenant le règlement définitif du budget de l'exercice 1965).

La sous-commission prend acte de ces précisions ainsi que de l'engagement pris par le Ministre des Finances.

h) Caisse nationale des pensions pour employés: placements immobiliers (p.111).

En vertu du littéra 2 de l'alinéa 1er de l'article 15 de l'arrêté royal du 29 juillet 1957 réglant son organisation et son fonctionnement, la Caisse nationale des pensions pour employés peut placer ses fonds destinés au placement à court ou à long terme « en immeubles bâtis ou non bâtis situés en Belgique ».

Les placements de cette nature effectués par la Caisse ont pris de plus en plus d'importance. Au 31 décembre 1968, la valeur des immeubles construits ou en cours de construction était de l'ordre de 4 milliards de francs.

Ces opérations immobilières revêtent, tant du point de vue du principe que du point de vue de l'exécution, de multiples aspects qui en font des opérations très complexes et très différentes les unes des autres.

Elles ont amené la Cour à formuler un certain nombre de remarques ayant nécessité de longs échanges de correspondance. L'une d'elles a, notamment, provoqué l'intervention du Comité supérieur de contrôle dans le courant de l'année 1968.

La Cour des Comptes fait observer que les différentes questions relatées dans le Cahier d'observations ne présentent plus qu'un intérêt rétrospectif, attendu que, par suite de l'entrée en vigueur de l'arrêté royal n° 50 du 24 octobre 1967, la Caisse nationale des pensions pour employés ne disposera plus des fonds nécessaires pour entreprendre des opérations de l'envergure de celles que la Cour a relatées.

Les opérations dont il s'agit ne peuvent pas toutes être considérées comme des placements en immeubles bâtis ou non bâtis situés en Belgique.

La sous-commission décide de demander au Ministre de la Prévoyance sociale des explications détaillées au sujet:

1° de l'opération effectuée par la société C... P..., qui, d'après l'observation de la Cour, a permis à cette Société de réaliser sans contrepartie apparente, un gain de 100 millions de francs;

2° de la vente des appartements, qui a donné lieu à la constatation par la Cour de nombreuses anomalies.

i) Office national des pensions pour travailleurs indépendants: prise en charge par l'Office des frais de perception de la partie des cotisations affectée à la constitution de rentes dans le cadre de la loi du 28 mars 1960 (p. 123).

Het Rekenhof doet opmerken dat deze zaak eveneens geregeld is voor de toekomst, aangezien het koninklijk besluit van 24 september 1963, van 1 juli 1963 af, een einde maakt aan de door het Hof aangeklaagde toestand.

Rekening houdend met dit element, beslist de subcommissie zich ertoe te beperken deze kwestie in het verslag te vermelden.

j) *Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Zelfstandigen: toepassing van artikel 4, 2°, a, van het koninklijk besluit van 26 maart 1965 betreffende de kinderbijslag voor bepaalde categorieën van het door de Staat bezoldigd personeel* (blz. 124).

Overeenkomstig een omzendbrief van het Algemeen Bestuur van 13 juli 1951, n° 296, D.I. 322/21, moet voor de toekenning van kinderbijslag de opvoedingslast niet bewezen worden omdat zulks ook niet geëist wordt voor de eigen kinderen. Het Hof heeft er de aandacht van de Minister van het Openbaar Ambt op gevestigd dat die redenering aangaande de bewijslast onvolledig is.

Het Rekenhof deelt mede dat de Minister van het Openbaar Ambt zijn zienswijze bijtreedt en beloofd heeft de omzendbrief n° 296, D.I. 322/21 dienovereenkomstig te wijzigen. Nadien heeft dezelfde Minister evenwel gemeld dat die wijziging hem niet opportuun leek vooraleer de door zijn diensten ondernomen studie uitgemakt heeft of nog andere circulaire dienen te worden aangepast. Elk uitstel heeft evenwel tot gevolg dat verder gegaan wordt met de onrechtmatige betalingen.

Een lid suggereert dat de subcommissie aan de betrokken Minister een brief zou schrijven, waarin zijn aandacht zou gevestigd worden op de gegrondheid van de opmerking van het Hof en waarin dus tevens zou aangedrongen worden op de wijziging van voormelde omzendbrief.

In een brief van 18 juni 1970 antwoordt de Minister van het Openbaar Ambt:

« Nadat de zaak opnieuw door mijn diensten grondig is onderzocht, heb ik besloten, ten einde in de toekomst elke verkeerde interpretatie te vermijden, naar de verschillende ministeriële departementen een omzendbrief te sturen waarvan u hierbij een afschrift gelieve te vinden. »

De tekst van deze omzendbrief komt voor in bijlage IV.

**

De subcommissie heeft vastgesteld dat bepaalde opmerkingen van het Rekenhof steeds terugkeren in de openvolgende Boeken. Het komt haar wenselijk voor dat maatregelen, desgevallend wetgevende maatregelen, zouden getroffen worden om dit te verhelpen.

Aandacht moet besteed worden aan de misbruiken die vastgesteld worden wanneer de Staat de uitvoering van openbare werken toevertrouwt aan parastatale instellingen of aan privaatrechtelijke maatschappijen en afgeweken wordt van de wettelijke beschikkingen inzake aanbestedingen en het toezicht door de bevoegde ambtenaren van het Departement van Openbare Werken.

Het is de controle door het Rekenhof die, achteraf en eerder toevallig, in deze gevallen leidt tot de ontdekking van de aan de Staat berokkende schade. Men denke bvb. aan het geval van het Berlaymont-complex en het geval van de Parking 58 (zie het verslag van de heer Boeykens over het 124ste Boek van het Rekenhof).

**

Uw Commissie voor de Financiën is het eens met de opmerkingen van de subcommissie.

Onderhavig verslag werd eenparig goedgekeurd.

De Verslaggever,
F. VAN DER ELST.

De Voorzitter,
A. DEQUAE.

La Cour des Comptes fait observer que la question est réglée pour l'avenir, attendu que l'arrêté royal du 24 septembre 1963 met fin, à partir du 1er juillet 1963, à la situation dénoncée par la Cour.

Tenant compte de cet élément, la sous-commission décide de se limiter à faire mention de cette affaire dans le rapport.

j) *Office national d'allocations familiales pour travailleurs indépendants: application de l'article 4, 2°, a, de l'arrêté royal du 26 mars 1965 relatif aux allocations familiales allouées à certaines catégories de personnel rétribué par l'Etat* (p. 125).

Aux termes d'une circulaire de l'Administration générale, datée du 13 juillet 1951, n° 296, C.D. 322/21, l'attribution d'allocations familiales ne doit pas être subordonnée à la preuve de la charge, celle-ci n'étant pas exigée pour les enfants propres. La Cour avait attiré l'attention du Ministre de la Fonction publique sur le fait que cette argumentation au sujet de la preuve de la charge est incomplète.

La Cour des Comptes signale que le Ministre de la Fonction publique s'est rallié à sa manière de voir et a promis de modifier en conséquence la circulaire n° 296, C.D. 322/21. Par la suite, le même Ministre a cependant fait savoir qu'il ne jugeait pas opportun d'apporter cette modification avant que l'étude entreprise par ses services n'ait permis d'établir si d'autres circulaires ne devraient pas également être adaptées. Tout nouveau retard entraîne d'autres paiements irréguliers.

Un membre suggère que la sous-commission écrive au Ministre intéressé pour attirer son attention sur le bien-fondé de l'observation de la Cour et pour insister en conséquence sur la nécessité de modifier la circulaire précitée.

Par lettre du 18 juin 1970 le Ministre de la Fonction publique a répondu:

« Après un nouvel examen approfondi de la question, effectué par mes services, j'ai décidé, afin d'éviter à l'avenir toute interprétation erronée, d'adresser aux divers départements ministériels une lettre-circulaire dont je vous prie de bien vouloir trouver un exemplaire ci-joint. »

Le texte de cette circulaire figure à l'annexe IV.

**

La sous-commission a constaté que certaines observations de la Cour des Comptes reviennent chaque fois dans les Cahiers successifs. Il lui paraît souhaitable que, le cas échéant, des mesures légales soient prises pour y remédier.

Il y a lieu de faire attention aux abus constatés lorsque l'Etat confie l'exécution de travaux publics à des organismes parastataux ou à des sociétés de droit privé et qu'il est dérogé aux dispositions légales en matière d'adjudications et de surveillance par les fonctionnaires compétents du département des Travaux publics.

C'est le contrôle de la Cour des Comptes qui, ultérieurement et plutôt par hasard, conduit dans ces cas à la découverte du préjudice subi par l'Etat. Il suffit de songer, par exemple, au complexe du Berlaymont et au Parking 58 (voir le rapport de M. Boeykens sur le 124e Cahier de la Cour des Comptes).

**

Votre Commission des Finances s'est ralliée aux observations de la sous-commission.

Le présent rapport a été adopté à l'unanimité.

Le Rapporteur,
F. VAN DER ELST.

Le Président,
A. DEQUAE.

BIJLAGE I.

ANNEXE I.

NOTA VAN HET REKENHOF
IN VERBAND MET DE TOEPASSING VAN ARTIKEL 24
VAN DE WET VAN 28 JUNI 1963.

NOTE AU SUJET DE L'APPLICATION
DE L'ARTICLE 24 DE LA LOI DU 28 JUIN 1963.

I. — Uiteenzetting van de feiten.

Artikel 24 van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de Rijkscomptabiliteit maakt het de Ministerraad mogelijk, in dringende gevallen veroorzaakt door uitzonderlijke of onvoorziene omstandigheden, bij gemotiveerde beraadslaging machtiging te verlenen tot het vastleggen, het ordonnanceren en het betalen van uitgaven boven de begrotingskredieten of, bij ontstentenis van kredieten, ten belope van het door de beraadslaging vastgesteld bedrag. Maar uit de parlementaire bescheiden blijkt geenszins dat de wetgever de bedoeling heeft gehad de Regering langs dit artikel om ertoe te machtigen, ten gunste van derden definitieve rechten te verlenen die slechts door een normatieve wet zouden kunnen toegekend worden.

Het Rekenhof heeft vastgesteld en in zijn 126^e Boek van opmerkingen (blz. 52 tot 58) aangestipt dat de bepalingen van artikel 24 wederrechtelijk werden toegepast: sommige beraadslagingen verlenen machtiging tot nieuwe uitgaven die alle rechtsgrond missen (geval van de speciale vergoedingen toegekend aan de mijnwerkers die getroffen werden door de mijnsluitingen), andere kennen voordelen toe in strijd met de bestaande wetsbepalingen (geval van de vergoedingen verleend aan de weduwen van de in dienst omgekomen ontmijnners).

Anderzijds heeft het Hof opgemerkt dat de Regering tot de in artikel 24 bedongen procedure haar toevlucht nam, ofschoon langs de parlementaire weg nog een krediet kon aangevraagd worden, en dat, in andere gevallen, de motivering van de beraadslagingen onvoldoende was.

In haar vergadering van 12 maart 1970 heeft de subcommissie voor de Financien die kwestie onderzocht. Zij betreurt dat het Parlement zich gerege'd voor een voldongen feit geplaatst ziet, aangezien de betwiste beraadslagingen meestal reeds rechten ten voordele van derden hebben doen ontstaan. Met het doel het gebrek aan doeltreffendheid van de parlementaire controle in dit domein te verhelpen, heeft de subcommissie het Rekenhof verzocht haar concrete voorstellen te doen om, enerzijds, de strikte toepassing van artikel 24 te waarborgen en, anderzijds, het Parlement in de mogelijkheid te stellen, wanneer het kennis krijgt van de opmerkingen geformuleerd door het Hof in verband met een beraadslaging, zich op goede gronden tegen de uitvoering ervan te verzetten.

II. — Hoe het probleem zich in theorie voordoet.

Het grootste bezwaar, geuit tegen de in artikel 24 uitgestippelde procedure, is dat ze het Parlement niet in de mogelijkheid stelt zich tegen de uitvoering van de beraadslagingen in kwestie te verzetten. Immers, mocht het dit doen, dan zou het voor de betrokken derden volstaan een vordering in te stellen om te bekomen dat hun rechten zouden erkend worden vermits de Staat zich tegenover hen verbonden heeft.

Opdat de tussenkomst van het Parlement werkelijk doeltreffend zou blijken volstaat het dus dat, op het ogenblik dat het mededeling ontvangt van de opmerkingen die daaromtrent door het Rekenhof werden geformuleerd, de beraadslagingen in kwestie ten gunste van derden geen enkel recht hebben doen ontstaan. In deze onderstelling, en bij ontstentenis van elk burgerrechtelijk gevolg, zou het zich nog steeds tegen de uitvoering ervan kunnen verzetten. Daartoe zou de controle van het Rekenhof moeten kunnen plaatsvinden voordat er ten gunste van derden rechten zijn ontstaan, evenwel mits inachtneming van de grondwettelijke bevoegdheden van de uitvoerende macht. Aan deze tweevoudige vereiste kan worden voldaan door de vastleggingsakte van een uitgave te splitsen in een *principiële vastlegging* (d.w.z. de beslissing om een potentiële verbintenis ten laste van de Schatkist te scheppen) en een *verbindende vastlegging* (die rechten en verplichtingen doet ontstaan en voortspruit uit de betekening of de bekendmaking van de principiële vastlegging).

Het invoeren van een controle na de principiële vastlegging, maar vóór de verbindende vastlegging, zou niet van die aard zijn dat daardoor afbreuk wordt gedaan aan het grondwettelijk principe van de scheiding der machten. Dit zou slechts werkelijk het geval zijn indien de controle mocht plaatshebben vóór de principiële vastlegging: in deze onderstelling zou een dergelijke controle kunnen beschouwd worden als een inmenging in het beheer van de Uitvoerende Macht, waardoor de aansprakelijkheid van de ministers zou kunnen verminderd of zelfs tot niets herleid worden.

Maar een controle die na de principiële vastlegging zou gebeuren en die zich enkel zou uiten in een verdaging van de betekening van de

I. — Exposé des faits.

L'article 24 de la loi du 28 juin 1963 modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat permet au Conseil des Ministres, dans les cas d'urgence amenés par des circonstances exceptionnelles et imprévues, d'autoriser, par délibération motivée, l'engagement, l'ordonnement et le paiement de dépenses au-delà des crédits budgétaires ou, en l'absence de crédits, à concurrence du montant fixé par la délibération. Mais il ne résulte nullement des documents parlementaires que l'intention du législateur aurait été d'autoriser le Gouvernement, par le biais de cet article, à accorder en faveur de tiers des droits définitifs qui ne pourraient être octroyés que par une loi normative.

La Cour des Comptes a constaté et a signalé dans son 126e Cahier d'observations (pp. 53 à 59) des applications abusives de cette disposition: des délibérations autorisent des dépenses nouvelles dépourvues de fondement légal (cas des allocations particulières allouées aux ouvriers mineurs touchés par la fermeture des charbonnages), d'autres octroyant des avantages en violation des dispositions légales existantes (cas des indemnités allouées aux veuves des démineurs tués en service).

Par ailleurs, la Cour a remarqué que le Gouvernement avait recouru à la procédure prévue à l'article 24 précité alors qu'une demande de crédit par la voie parlementaire était encore possible et que, dans d'autres cas, la motivation des délibérations était insuffisante.

La sous-commission des Finances a examiné ces questions au cours de sa réunion du 12 mars 1970. Elle regrette que le Parlement se trouve régulièrement placé devant le fait accompli, les délibérations litigieuses ayant le plus souvent déjà donné naissance à des droits en faveur de tiers. C'est dans le but de remédier au manque d'efficacité du contrôle parlementaire dans ce domaine que la sous-commission a invité la Cour des Comptes à lui faire des propositions concrètes ayant pour objet, d'une part, d'assurer la stricte application de l'article 24 et, d'autre part, de permettre au Parlement, lorsqu'il reçoit communication des observations formulées par la Cour au sujet d'une délibération, de s'opposer valablement à son exécution.

II. — Position théorique du problème.

Le grief majeur élevé à l'encontre de la procédure tracée à l'article 24 est qu'elle ne permet pas au Parlement de s'opposer à l'exécution des délibérations en cause. En effet, s'il le faisait, il suffirait aux tiers intéressés de se pourvoir en justice pour voir leurs droits reconnus, l'Etat s'étant obligé vis-à-vis d'eux.

Pour que l'intervention du Parlement puisse se révéler véritablement efficace, il faut donc qu'au moment où il reçoit communication des observations formulées par la Cour, les délibérations en question n'aient créé aucun droit au profit de tiers. Dans cette hypothèse, aucun effet civil n'ayant encore pu se produire, il serait toujours en mesure de s'opposer à leur exécution. Dans ce but, le contrôle de la Cour des Comptes devrait pouvoir s'effectuer avant la naissance d'obligations juridiques en faveur de tiers, tout en respectant les attributions constitutionnelles du pouvoir exécutif. Cette double exigence peut être satisfaite en scindant l'acte d'engagement d'une dépense en *engagement de principe* (c'est-à-dire la décision de créer une obligation potentielle à charge du Trésor public) et l'*engagement d'obligation* (qui donne naissance à des droits et obligations et qui résulte de la notification ou de la publication de l'engagement de principe).

L'instauration d'un contrôle après l'engagement de principe, mais avant l'engagement d'obligation, ne serait pas de nature à porter atteinte au principe constitutionnel de la séparation des pouvoirs. Il n'en serait effectivement ainsi que si le contrôle avait lieu avant l'engagement de principe: dans cette hypothèse, un tel contrôle pourrait être considéré comme une ingérence dans la gestion de l'Exécutif, qui serait susceptible de diminuer ou même d'annihiler la responsabilité ministérielle.

Mais un contrôle qui se situerait après l'engagement de principe et qui se traduirait uniquement par un ajournement de la notification des

vastleggingen waartoe door de beraadslagingen machtiging werd verleend, zou geen enkele beperking inhouden van de appreciatiebevoegdheid of van de beheersvrijheid van de Regering die, zelfs na de controle, haar volle beslissingsbevoegdheid zou behouden. Het enige bezwaar dat men tegen dergelijk systeem zou kunnen inbrengen is dat het aan een orgaan van externe controle de mogelijkheid zou bieden om de uitvoering van een door de Regering getroffen beslissing te vertragen. Daartegen kan worden aangevoerd dat, indien het Parlement een procedure heeft geïnstitutionaliseerd die de Regering de mogelijkheid biedt te beslissen in een materie die normaal niet tot haar bevoegdheid behoort, het hem vrij staat aan de uitoefening van die macht een voorwaarde te koppelen die het noodzakelijk acht; dat is trouwens wat het heeft gedaan toen het de gevallen expliciet heeft omschreven, waarin van die macht gebruik mag worden gemaakt (dringende gevallen, veroorzaakt door uitzonderlijke of onvoorziene omstandigheden).

III. — Zoeken naar een praktische oplossing.

Inzake vastleggingen ontvangt het Rekenhof op dit ogenblik slechts met verantwoordingsstukken gestaafde maandelijkse lijsten, en dan nog uitsluitend voor de vastleggingen ten laste van kredieten die gesplitst werden in vastleggings- en ordonnanceringskredieten (wet van 28 juni 1963, art. 26). De vastleggingen ten laste van niet gesplitste kredieten controleert het Hof daarentegen slechts op het ogenblik dat de voor de verificatie van de betalingsordonnantie noodzakelijke verantwoordingsstukken hem worden voorgelegd.

Zowel in het ene als het andere geval kan de controle die het Rekenhof uitoefent niets meer wijzen aan de rechtsgevolgen die uit de notificatie van de vastleggingen voortvloeien. Om het door de subcommissie beoogde doel te bereiken, zouden alle dossiers van vastleggingen, waartoe machtiging werd verleend door beraadslagingen van de Ministerraad, die getroffen werden op grond van artikel 24 van de wet van 28 juni 1963, vóór hun betekening, moeten voorgelegd worden aan het Rekenhof, dat onmiddellijk de wettelijkheid ervan zou nagaan.

1. Indien de principiële vastlegging geen kritiek uitlokt vanwege het Hof zou zij door de betrokken Minister mogen ten uitvoer gelegd worden.

2. Indien, daarentegen, de principiële vastlegging aanleiding geeft tot opmerkingen zouden deze onmiddellijk medegedeeld worden aan de Kamers die aldus in de mogelijkheid zouden verkeren zich tegen de uitvoering van de vastlegging te verzetten.

Een dergelijke procedure zou met de volgende bijzondere voorwaarden moeten gepaard gaan:

a) Aangezien op de procedure van artikel 24 slechts in dringende gevallen een beroep mag gedaan worden, spreekt het vanzelf dat de controle, die het Rekenhof eventueel zou moeten uitoefenen op de principiële vastleggingen waartoe machtiging werd verleend door beraadslagingen getroffen op grond van bedoeld artikel, binnen een uiterst korte termijn zou moeten geschieden. In feite kan de invoering van een dergelijke controle slechts rationeel opgevat worden in het kader van een verificatie ter plaatse, de enige waardoor aan bedoelde controle de gewenste vlugheid zou kunnen gegeven worden.

b) Het zou onontbeerlijk zijn een termijn te bepalen, waarna de betrokken Minister, ongeacht de omstandigheden, tot de uitvoering van zijn beslissing mag overgaan. Er kan inderdaad geen sprake van zijn de Regering ertoe te verplichten, de uitvoering van een beslissing die uiteraard dringend is, *sine die* uit te stellen. In de onderstelling nu, dat het Parlement niet reageert op een door het Hof geformuleerde opmerking, staat het toch vast dat de Regering de door haar getroffen beslissing binnen de kortst mogelijke termijn moet kunnen ten uitvoer leggen.

IV. — Besluit.

Het meest adequate middel om het Parlement een permanente en preventieve controle van de toepassing van artikel 24 van de wet van 28 juni 1963 te waarborgen, en dat beantwoordt aan de wens die door de subcommissie voor de Financien werd geuit, zou er bijgevolg in bestaan door middel van een wetsbepaling voor te schrijven:

1° dat de vastleggingen, waartoe machtiging werd verleend door beraadslagingen van de Ministerraad, getroffen op grond van artikel 24 van de wet van 28 juni 1963, alvorens aan derden betekend te worden, behoorlijk verantwoord aan de controle van het Rekenhof moeten onderworpen worden;

2° dat het Hof in de mogelijkheid wordt gesteld een controle ter plaatse uit te oefenen;

3° dat de eventuele opmerkingen van het Hof onmiddellijk aan de Kamers en aan de Regering moeten worden medegedeeld.

engagements autorisés par les délibérations, n'impliquerait aucune restriction du pouvoir d'appréciation ni de la liberté de gestion du Gouvernement qui conserverait, même après le contrôle, sa pleine compétence de décision. La seule objection que l'on pourrait élever à l'encontre de ce système, c'est qu'il donnerait la possibilité à un organe de contrôle externe de retarder l'exécution d'une décision prise par le Gouvernement. On peut rétorquer que, si le Parlement a institutionnalisé une procédure qui donne la possibilité au Gouvernement de décider dans une matière qui n'est pas normalement de sa compétence, il lui est loisible d'assortir l'exercice de cette faculté de telle condition qu'il jugera nécessaire: c'est d'ailleurs ce qu'il a déjà fait lorsqu'il a explicitement délimité les cas dans lesquels il peut en être fait usage (cas d'urgence amenés par des circonstances exceptionnelles ou imprévues).

III. — Recherche d'une solution pratique.

En matière d'engagements, la Cour des Comptes ne reçoit actuellement que des relevés mensuels appuyés des documents justificatifs et ce, uniquement pour les engagements à charge des crédits dissociés en crédits d'engagement et en crédits d'ordonnancement (loi du 28 juin 1963, art. 26). Quant aux engagements à charge des crédits non dissociés, la Cour ne les contrôle qu'au moment où lui sont soumis les documents justificatifs nécessaires à la vérification de l'ordonnance de paiement.

Dans l'un comme dans l'autre cas, le contrôle qu'exerce la Cour des Comptes ne peut plus modifier les effets juridiques découlant des engagements, du fait de leur notification. Pour atteindre le but recherché par la sous-commission, il faudrait que tous les dossiers d'engagement autorisés par des délibérations du Conseil des Ministres prises en vertu de l'article 24 de la loi du 28 juin 1963 fussent, avant leur notification aux tiers, soumis à la Cour des Comptes qui en vérifierait immédiatement la légalité.

1° Si l'engagement de principe ne soulève aucune critique de la part de la Cour, le Ministre intéressé serait autorisé à le mettre à exécution.

2° Si, par contre, l'engagement de principe donne lieu à des observations, celles-ci seraient communiquées immédiatement aux Chambres qui auraient ainsi la possibilité de s'opposer à son exécution.

Une telle procédure devrait être assortie des conditions particulières suivantes:

a) Etant donné que le recours à l'article 24 ne se justifie que dans les cas d'urgence, il est évident que le contrôle, que la Cour des Comptes serait amenée à exercer sur les engagements de principe autorisés par des délibérations prises en vertu de cet article, devrait s'effectuer dans un délai extrêmement court. En fait, l'instauration d'un tel contrôle ne pourrait raisonnablement se concevoir que dans le cadre d'une vérification sur place qui seule serait susceptible de lui donner toute la célérité voulue.

b) Il serait indispensable de prévoir un délai après lequel, et ce quelles que soient les circonstances, le Ministre intéressé pourra passer à l'exécution de sa décision. En effet, il ne peut être question d'obliger le Gouvernement à surseoir, *sine die*, à l'exécution d'une décision qui, par sa nature même, est urgente. Or, dans l'hypothèse de l'absence de réaction du Parlement devant une observation formulée par la Cour, il est certain que le Gouvernement, après un délai le plus court possible, doit pouvoir mettre à exécution la décision qu'il a prise.

IV. — Conclusion.

Le moyen le plus adéquat pour assurer au Parlement un contrôle permanent et préventif de l'application de l'article 24 de la loi du 28 juin 1963, et qui réponde au vœu exprimé par la sous-commission des Finances, consisterait en conséquence de prévoir, par voie de disposition légale:

1° que les engagements autorisés par les délibérations du Conseil des Ministres prises en vertu de l'article 24 de la loi du 28 juin 1963 doivent, avant d'être notifiés aux tiers, être soumis, dûment justifiés, au contrôle de la Cour des Comptes;

2° que la Cour ait la faculté d'effectuer ce contrôle sur place;

3° que les observations éventuelles de la Cour doivent être immédiatement communiquées aux Chambres et au Gouvernement.

BIJLAGE II.

ANNEXE II.

**NOTA VAN HET REKENHOF
IN VERBAND MET DE INTREKKING VAN ADMINISTRATIEVE
HANDELINGEN EN BEVOEGDHEDEN VAN HET REKENHOF.**

De voorwaarden tot intrekking van administratieve handelingen, werden onderzocht ingevolge een opmerking van het Rekenhof in verband met de benoeming van een personeelslid tot een hogere graad, die de verplichte voorafgaande proef niet had afgelegd.

Ingevolge herhaalde opmerkingen van het Rekenhof had de Minister, bij besluit van 7 september 1966, het benoemingsbesluit van 23 augustus 1963 (door intrekking) vernietigd.

Ingevolge een door de betrokken beambte ingesteld beroep werd dat vernietigingsbesluit op zijn beurt vernietigd door de Raad van State, op grond van de door de verzoeker ingeroepen reden, nl. dat het betwiste besluit van 23 augustus 1963, waardoor aan verzoeker rechten werden verleend, op onwettige wijze werd ingetrokken omdat het definitief was geworden.

De Raad van State is van oordeel dat, als hij een met machtsoverschrijding gepaard gaande administratieve handeling niet kan vernietigen, wanneer die handeling hem wordt voorgelegd na het verstrijken van de termijn die door de wet werd opgelegd en door de Koning werd vastgesteld, ten einde een beperking te stellen aan het recht dat de wet de onderhorigen verleent om voor de Raad van State vorderingen in te stellen die de werking van de openbare diensten kunnen verhinderen, het a fortiori niet aan de administratieve overheid toekomt, zelfs in geval van machtsoverschrijding, een administratieve handeling die rechten heeft doen ontstaan, in te trekken nadat de voor het instellen van een beroep aan de particulieren opgelegde termijn verstreken is.

Het komt het Rekenhof niet toe en het koestert trouwens niet dergelijk inzicht, het proces te maken van die rechtspraak welke thans door de Raad van State volledig is vastgelegd en door tal van auteurs wordt voorgestaan. Bedoelde rechtspraak is evenwel van die aard dat zij de draagwijdte van de grondwettelijke controleopdracht van het Rekenhof, op een belangrijk deel van de Rijksuitgaven, essentieel ten gronde kan aantasten. Voorts is het Rekenhof van oordeel dat het in de uitoefening van zijn prerogatieven inzake controle op de uitgaven niet gebonden is door de rechtspraak van de Raad van State en dat het zich grondwettelijk belast acht met de verplichting, kritiek uit te brengen op elke onwettelijke administratieve akte en het bestaan ervan aan het Parlement mee te delen, ongeacht het ogenblik waarop het er kennis van zou krijgen.

In onderhavig geval heeft onze Raad van State een door de Franse Raad van State gevestigde rechtspraak overgenomen, volgens welke zelfs een onregelmatige administratieve akte die ten gunste van een onderhorige rechten heeft doen ontstaan, slechts mag worden ingetrokken binnen de termijn, waarin daartegen een beroep wegens machtsoverschrijding kan aangetekend worden.

Deze theorie heeft als merkwaardig gevolg dat aan een administratieve akte, na verloop van een bepaalde termijn, het gezag van het gewijsde wordt verleend.

Welnu, alleen een jurisdictionele akte kan in principe het gezag van het gewijsde bezitten, aangezien een administratieve akte nooit het gezag van het gewijsde kan hebben en elke onwettige administratieve akte in beginsel moet vernietigd worden door de administratie die, verre van te moeten gemachtigd worden tot het vernietigen van een dergelijke akte, daartoe veeleer *verplicht* is.

Dat principe wordt weerlegd door die rechtspraak van de Franse Raad van State, welke teruggaat tot het arrest Cachet van 1922.

In feite gaat het om een rechtspraak die opklimt tot de oorsprong zelf van de Franse Raad van State en die steunt op de idee dat de stabiliteit van de administratieve toestanden, ook al is die willekeurig tot stand gekomen, voorrang moet hebben op elke andere overweging, met inbegrip van die van de wettelijkheid van de akten.

Het is beter een eigenmachtig bevolen onwettige toestand te handhaven dan de stabiliteit van de verworven toestanden in gevaar te brengen.

Deze rechtspraak van de Franse Raad van State is gesproken uit de neiging van dit Hoge Rechtscollege om zich een bevoegdheid toe te eigenen welke verder reikt dan die welke inherent is aan de controle van de wettelijkheid (zie Cambier, « *La censure de l'excès de pouvoir par le Conseil d'Etat* », blz. 206-208).

**NOTE DE LA COUR DES COMPTES AU SUJET DU RETRAIT
DES ACTES ADMINISTRATIFS ET DES ATTRIBUTIONS DE LA
COUR DES COMPTES.**

Les conditions dans lesquelles peuvent avoir lieu les retraits d'actes administratifs ont été examinées à la suite d'une observation formulée par la Cour des Comptes à propos de la nomination à un grade supérieur d'un agent qui n'avait pas subi l'épreuve préalable imposée.

À la suite des observations réitérées de la Cour des Comptes, le Ministre avait, par arrêté du 7 septembre 1966, annulé (par retrait) l'arrêté de nomination du 23 août 1963.

À la suite d'un recours introduit par l'agent intéressé, cet arrêté d'annulation fut annulé par le Conseil d'Etat pour le motif invoqué par le requérant, selon lequel l'arrêté qu'il avait retiré illégalement l'arrêté du 23 août 1963 qui conférait des droits au requérant parce qu'il était devenu définitif.

Le Conseil d'Etat considère que s'il ne peut annuler un acte administratif entaché d'excès de pouvoir lorsque cet acte est déféré à sa censure après l'expiration du délai de recours imposé par la loi et déterminé par le Roi, dans le but de mettre un terme au droit que la loi confère aux administrés d'engager devant le Conseil d'Etat des procédures susceptibles d'entraver le fonctionnement des services publics, il n'appartient pas à fortiori à l'autorité administrative de retirer, même pour cause d'excès de pouvoir, un acte administratif générateur de droits, une fois qu'est venu à expiration le délai imposé aux particuliers pour introduire un recours devant le Conseil d'Etat.

Il n'appartient pas à la Cour des Comptes et il n'entre pas dans ses intentions de faire le procès de cette jurisprudence actuellement absolument fixée par le Conseil d'Etat et défendue par de nombreux auteurs. Cette jurisprudence est cependant de nature à ruiner pour l'essentiel la portée du contrôle que la Cour exerce, en vertu de sa mission constitutionnelle, sur une part importante des dépenses de l'Etat; par ailleurs, la Cour des Comptes estime que dans l'exercice de ses prérogatives en matière de contrôle des dépenses, elle n'est pas liée par la jurisprudence du Conseil d'Etat et elle considère être constitutionnellement investie de l'obligation de critiquer tout acte administratif illégal et de dénoncer l'existence de celui-ci au Parlement quel que soit le moment où il viendrait à sa connaissance.

En l'occurrence notre Conseil d'Etat a repris une jurisprudence établie par le Conseil d'Etat français suivant laquelle le retrait d'un acte administratif, même irrégulier, qui a donné naissance à un droit ou profit d'un administré ne peut intervenir que dans le délai d'introduction du recours pour excès de pouvoir.

Cette théorie a pour conséquence curieuse d'attribuer après un certain délai l'autorité de la chose jugée à un acte administratif.

Or, par principe, l'autorité de la chose jugée ne peut appartenir qu'à un acte juridictionnel, un acte administratif ne pouvant jamais bénéficier de l'autorité de la chose jugée et tout acte administratif illégal devant en principe être annulé par l'administration qui, loin de devoir être autorisée à annuler un pareil acte, se trouve dans l'obligation de le faire.

C'est à ce principe que fait échec cette jurisprudence ancienne du Conseil d'Etat de France remontant à l'arrêt Cachet de 1922.

Il s'agit en fait d'une création prétorienne remontant aux origines mêmes du Conseil d'Etat de France et qui repose sur l'idée que la stabilité des situations administratives, même arbitrairement concrétisée, doit primer toute autre considération, y compris celle de la légalité des actes.

Mieux vaut maintenir une situation illégale, arbitrairement décrétée, que de mettre en péril la stabilité des situations acquises.

Cette création prétorienne du Conseil d'Etat français est issue de la tendance de cette Haute Juridiction de s'attribuer une compétence dépassant celle qui est inhérente au contrôle de la légalité (voir Cambier, *La censure de l'excès de pouvoir par le Conseil d'Etat*, pp. 206-208).

Niettegenstaande het feit dat de rechtsleer juridisch de theorie aankeeft, volgens welke het stabiliteitsoogmerk voorrang moet hebben op de rechtzetting van de onwettelijke toestanden, mag niet uit het oog verloren worden dat de toestand zich anders voordoet in België, waar de wetgever van begin af de gebreken heeft opgesomd waardoor een administratieve akte kon aangetast zijn (art. 9 van de wet van 23 december 1946).

De afdeling administratie doet uitspraak, bij wijze van arresten, over de beroepen tot nietigverklaring wegens overtreding van hetzij substantiële, hetzij op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, overschrijding of afwijking van macht, ingesteld tegen de akten en reglementen van de onderscheidene administratieve overheden of tegen de administratieve beslissingen in betwiste zaken.

Het beroep kan slechts de interne of externe wettelijkheid van de administratieve akten beogen; in het verslag van de Senaat lezen wij (vertaling): « Uitspraak doende in rechte, en uitsluitend in rechte, zal de Raad van State, wanneer een beroep tot vernietiging bij hem aanhangig is gemaakt, niet bevoegd zijn om te oordelen over de gepastheid van de akte ».

Niettegenstaande die formele omschrijving van zijn taak, schijnt de Raad van State in België zich eveneens een bevoegdheid te willen toe-eigenen die verder reikt dan deze welke inherent is aan de loutere controle van de wettelijkheid. Hij is tevens geneigd te beweren dat zijn toetsing van de handelingen van de overheid uitgebreider is dan die welke aan de Hoven en Rechtenbanken toebehoort.

Die aanmatiging werd in « *La censure de l'excès de pouvoir par le Conseil d'Etat* » (blz. 208) als volgt door Cyr. Cambier gelaakt (vertaling): « Wij kunnen persoonlijk niet aanvaarden dat er voor de Raad van State andere redenen tot toetsing van de administratieve akten zouden bestaan dan voor de Hoven en Rechtenbanken... Er bestaan geen twee opvattingen over de administratieve wettelijkheid, waarvan de ene zou gelden voor de gewone rechtbanken en de andere voor de Raad van State. De wettelijkheid is één en ondeelbaar; alleen de sancties met betrekking tot het niet naleven ervan kunnen verschillend zijn ».

Bijgevolg komt het de Raad van State evenmin toe de onwettelijke akten van de administratie te vernietigen door zijn bevoegdheid te beknotten, zonder dat de wet ook maar iets in die zin zou bedongen hebben. Het komt hen evenmin toe te oordelen over de opportuniteit om de stabiliteit van de administratieve akten te laten prevaleren op de wettelijkheid ervan.

Het is trouwens niet duidelijk in hoeverre het behoud van onwettige akten in principe een werkelijke waarborg zou uitmaken voor de administratieve stabiliteit; daarentegen is het gemakkelijk te begrijpen hoe dat systeem zou kunnen leiden tot een vermenigvuldiging van willekeurige beslissingen die op korte tijd een onherroepelijk definitief karakter zouden verkrijgen.

Ook in Frankrijk is de theorie van de voorrang van de stabiliteit van de administratieve akten op hun wettelijkheid, reeds van begin af aan aangevochten geworden. Professor Duguit schreef kort nadat het arrest Cachet (1922) gewezen werd, het volgende: « Indien een ambtenaar op onwettelijke wijze werd benoemd, kan ik niet aanvaarden dat de hoge overheid niet te allen tijde het recht zou hebben de benoeming te vernietigen, dat de auteur van de benoeming niet te allen tijde het recht zou hebben deze te herroepen ».

Het is niet minder waar dat de rechtsleer in Frankrijk meestal de rechtspraak van de raad van State als een feit gaat aanvaarden, en de voorrang van de stabiliteit van de administratieve akten als een principe, waarvan de noodzakelijkheid in 't oog moet springen.

Wanneer de onwettelijkheid al te flagrant is, behoudt de rechtspraak zich nochtans uitvluchten voor, enerzijds dank zij de theorie van de onbestaande akten, anderzijds door de vaststelling van de *dies a quo*, met ingang waarvan de termijnen zullen lopen.

Daardoor behoort het louter de rechter toe de criteria vast te stellen die gerealiseerd moeten zijn om hun tussenkomst te rechtvaardigen.

In België beperkt de rechtsleer zich ertoe de rechtspraak van de Raad van State vast te stellen, er geen kritiek op uit te brengen ofschoon duidelijk in 't licht wordt gesteld dat het een loutere schepping van de rechtspraak betreft, maar ze te beschouwen als klaarblijkelijk opportuun zonder trouwens te verklaren waarom.

J. R. Delatte vat de stellingen van de Belgische rechtsleer samen in een studie gepubliceerd in de *Annales van de Rechtsfaculteit van Luik*, en preciseert dat men, wat de intrekking van de individuele akten betreft, geconfronteerd wordt met een probleem dat geleidelijk door de rechtspraak werd opgebouwd en bijgevolg nog ver van uitgewerkt is.

Wat de akte betreft die een onregelmatig recht doet ontstaan, is hij van oordeel dat, ofschoon dergelijke akte de wettelijkheid schendt, de bezorgdheid voor de stabiliteit op de voorgrond treedt en er zich blijkbaar een compromisoplossing opdringt: het past derhalve de intrekking van een onregelmatige akte te verbinden aan het uitoefenen van het beroep wegens machtsverschrijding, en te beslissen dat de intrekking geoorloofd is zolang de vernietiging zelf door de Raad van State mogelijk is.

Il ne faut pas perdre de vue que la situation (nonobstant que la doctrine fait juridiquement siéner la théorie de la prééminence de l'objectif de stabilité par rapport à la correction des situations illégales) est différente en Belgique où le législateur a énuméré dès l'origine les vices dont un acte administratif pouvait être entaché (art. 9 de la loi du 23 décembre 1946).

La section d'administration statue par voie d'arrêts sur les recours en annulation pour violation des formes soit substantielles soit prescrites à peine de nullité, excès ou détournement de pouvoir formés contre les actes et règlements des diverses autorités administratives ou contre les décisions contentieuses administratives.

Le recours ne peut viser que la légalité interne ou externe des actes administratifs: « Statuant en droit et rien qu'en droit », lisons-nous dans le rapport du Sénat, « lorsqu'il est saisi d'un recours en annulation, le Conseil d'Etat n'aura pas qualité pour juger de l'opportunité d'un acte ».

En dépit de cette définition formelle de son rôle, il semble qu'en Belgique également le Conseil d'Etat ait tendance à exciper d'une compétence excédant celle qui est inhérente au pur contrôle de la légalité et à prétendre que sa censure des actes de l'autorité est plus étendue que celle appartenant aux Cours et Tribunaux.

C'est cette prétention qui a été condamnée par Cyr. Cambier qui dans *La Censure de l'excès de pouvoir par le Conseil d'Etat* (p. 208) précise: « Nous n'admettons pas quant à nous qu'il existe devant le Conseil d'Etat d'autres causes de censure des actes administratifs que devant les Cours et Tribunaux... Il n'y a pas deux conceptions de la légalité administrative, l'une valable pour les tribunaux ordinaires, l'autre pour le Conseil d'Etat. La légalité est une et indivisible; seules les sanctions qui s'attachent à son inobservation peuvent différer ».

Dès lors, il n'appartient pas non plus au Conseil d'Etat en restreignant le pouvoir de l'administration d'annuler ses actes illégaux, sans que la loi n'ait en rien disposé en ce sens, de juger de l'opportunité de faire prévaloir sur la légalité des actes administratifs, la stabilité de ceux-ci.

On ne voit pas d'ailleurs en quoi en principe le maintien d'actes illégaux soit un gage réel de stabilité administrative, mais on conçoit facilement comment ce système pourrait aboutir à une prolifération de décisions arbitraires qui à bref délai acquerraient un caractère définitif inéluctable.

En France également la théorie de la prééminence du point de vue de la stabilité des actes administratifs sur celui de la légalité a été dès son apparition critiquée et c'est le professeur Duguit qui écrivait peu après l'intervention de l'arrêt Cachet (1922): « Si un fonctionnaire a été illégalement nommé, je ne puis admettre que l'autorité supérieure n'ait pas, à toute époque, le droit d'annuler la nomination, que l'auteur de la nomination n'ait pas, à toute époque, le droit de la rapporter ».

Il n'est pas moins vrai que la majorité de la doctrine en France va admettre la jurisprudence du Conseil d'Etat comme un fait et la prééminence de la stabilité des actes administratifs comme un principe dont la nécessité s'impose de toute évidence.

La jurisprudence se réserve néanmoins des échappatoires lorsque l'illégalité est trop flagrante, grâce à la théorie des actes inexistantes, d'une part, de la détermination du *dies a quo* à partir duquel courent les délais, d'autre part.

Ces échappatoires laissent à la seule appréciation du juge le soin de déterminer les critères qui devront être réalisés pour justifier leur intervention.

La doctrine en Belgique se borne à constater la jurisprudence du Conseil d'Etat et tout en mettant en évidence qu'il s'agit d'une pure création prétorienne, à ne pas la critiquer mais à la considérer comme d'évidente opportunité sans d'ailleurs expliquer pourquoi.

J. R. Delatte dans une étude publiée aux *Annales de la Faculté de Droit de Liège* résume la position de la doctrine belge et précise qu'on se trouve, en ce qui concerne le retrait des actes individuels, en présence d'un problème progressivement élaboré par la jurisprudence et qui dès lors est loin d'être parachevé.

En ce qui concerne l'acte créateur de droits irréguliers, il considère que si pareil acte viole la légalité, le souci de stabilité fait son apparition et une solution de compromis paraît s'imposer: il convient dès lors de lier le retrait d'un acte irrégulier à l'exercice du recours pour excès de pouvoir et de décider que le retrait est permis aussi longtemps que l'annulation par le Conseil d'Etat est elle-même possible.

De Belgische Raad van State schijnt de mening van sommige Franse auteurs te delen en te oordelen dat de intrekking van de onregelmatige akte binnen de voorgeschreven termijnen voor de Administratie niet alleen een mogelijkheid betekent, maar een verplichting uitmaakt (zaak Serck).

Die rechtspraak wordt nog beter omschreven door de overwegingen van het arrest Cachet (vertaling):

« Hoewel het over het algemeen de Ministers toekomt — wanneer een administratieve beslissing die rechten heeft doen ontstaan, door een onwettelijkheid is aangetast welke van aard is dat zij de vernietiging ervan door middel van een administratieve rechtsvordering met zich kan brengen — zelf die vernietiging uit te spreken, zij het slechts kunnen doen zolang de termijnen van beroep niet verstreken zijn. In geval een beroep inzake geschillen werd ingesteld, kan de Minister, zelfs na het verstrijken van die termijnen en zolang de Raad van State geen uitspraak heeft gedaan, zelf de bestreden akte vernietigen voor zover zij het voorwerp was van het bewuste beroep. »

Tegenover de onregelmatige akte plaatst de Raad van State ook de niet bestaande akte.

De heer Weil schrijft in een artikel gepubliceerd in de « *Recueil Dalloz* » van 1958 (vertaling):

« Door de theorie van het niet bestaan heeft de rechtspraak zich aldus een uitweg geschapen om te ontsnappen aan de meest onaangename gevolgen van de regels die zij zelf heeft ingesteld, zonder daarom de toepassing van die regels in de overgrote meerderheid van de gevallen af te wijzen. Het begrip van het niet bestaan vervult derhalve de rol van een soort veiligheidsklep: wanneer in een bepaalde zaak de toepassing van de regels, waardoor de vernietiging wegens machtsoverschrijding wordt beheerst, de rechter al te veel aanstoot geeft, dan heeft hij de mogelijkheid ze te omzeilen door de akte van de categorie van de door machtsoverschrijding aangetaste akten over te hevelen naar die van de nietig en niet bestaande akten. »

Delatte drukt dezelfde mening uit, waar hij schrijft:

« Wellicht is het niet overdreven te onderstellen dat de administratieve rechter in die regel vooral een middel zal zien om, door het niet bestaan van de ingetrokken akte te aanvaarden, bepaalde intrekkingen geldig te verklaren als laattijdig en bijgevolg als onregelmatig zouden moeten beschouwd worden indien beslist werd dat de akte die er het voorwerp van geweest is, eenvoudig vernietigbaar was. »

Door in de ernst van de onregelmatigheid een gradatie in te stellen, schept de Raad van State een nieuwe rechtscategorie, maar hij hoeft er zich wel voor de grenzen vast te stellen door middel van objectieve criteria: het gaat dus niet om een objectieve rechtspraak-regel, maar wel om een beperking die aan de rechter een ruim aandeel in de beoordeling overlaat, waardoor elke toepassing herleid wordt tot een bijzonder geval.

Bij Delatte vernemen wij eveneens dat het Hof van Justitie van de E.G.K.S., dat ertoe geroepen werd uitspraak te doen over de geldigheid van de intrekking van een beslissing, genoodzaakt was een vergelijkende studie te maken van de door de Lidstaten aangenomen oplossingen.

Uit die studie blijkt dat de intrekking in de zes landen wordt aanvaard als de administratieve akte onwettelijk is.

Ofschoon dat principe evenwel voor heel de Gemeenschap wordt aanvaard, verschillen de uitvoeringsvoorwaarden evenwel van de ene Staat tot de andere: volgens het Franse, Belgische, Luxemburgse en Nederlandse recht moet de intrekking van de onwettelijke akte binnen een bepaalde termijn uitgesproken worden, terwijl in Duitsland en Italië, daarentegen, geen enkele termijn is voorgeschreven voor de uitoefening van het recht tot herroeping; volgens de rechtsleer en de rechtspraak evenwel kan een ten onrechte laattijdige intrekking machtsoverschrijding betekenen.

Wanneer men zegt « volgens het Belgisch recht », gaat het, zoals wij gezien hebben, om een schepping van de rechtspraak van de Raad van State, die door een gedeelte van de rechtspraak wordt gesteund, maar de wet schrijft slechts een termijn voor waarin het aan de particulieren verleend recht van beroep moet uitgeoefend worden.

De jurisprudentiële interpretatie die aan deze tekst wordt gegeven, doet zich thans op onomstootbare wijze gelden. Men stelt echter vast dat het niet de wettelijke is die de voorwaarden bepaalt, volgens welke de administratie de haar toekomende verplichting moet uitvoeren om onwettelijke akten in te trekken, ook al hebben zij rechten doen ontstaan.

Indien de intrekking niet meer mogelijk is, behoort het nog altijd aan de administratie de gevolgen van de onwettelijke akte voor de toekomst ongedaan te maken; die opheffing heeft haar uitwerking *ab nunc*. Zij behoort echter nog steeds tot de beoordelingsmacht van de Minister, behalve voor zekere aangelegenheden waarvoor zij uitdrukkelijk is voorgeschreven.

Il semble que le Conseil d'Etat belge, partageant l'avis de certains auteurs français, considère que le retrait de l'acte irrégulier dans les délais indiqués ne constitue pas seulement pour l'administration une possibilité mais une obligation (affaire Serck).

Cette jurisprudence est définie on ne peut mieux par les motifs de l'arrêt Cachet:

« D'une manière générale s'il appartient aux Ministres, lorsqu'une décision administrative ayant créé des droits est entachée d'une illégalité de nature à en entraîner l'annulation par la voie contentieuse, de prononcer eux-mêmes d'office cette annulation, ils ne peuvent le faire que tant que les délais de recours ne sont pas expirés; dans le cas où un recours contentieux a été formé, le Ministre peut encore, même après l'expiration de ces délais et tant que le Conseil d'Etat n'a pas statué, annuler lui-même l'acte attaqué, dans la mesure où il a fait l'objet du dit recours. »

Le Conseil d'Etat oppose également à l'acte irrégulier l'acte inexistant.

Dans un article publié dans le *Recueil Dalloz* de 1958, M. Weil écrit:

« Par la théorie de l'inexistence, la jurisprudence s'est créé une porte de sortie pour échapper aux conséquences les plus fâcheuses des règles qu'elle a elle-même posées, sans pour autant écarter l'application de ces règles dans l'immense majorité des cas. La notion d'inexistence joue donc un rôle d'une sorte de soupape de sûreté: lorsque dans une affaire donnée l'application des règles gouvernant l'annulation pour excès de pouvoir semble au juge par trop choquante, il a la ressource de l'éviter en faisant passer l'acte de la catégorie des actes entachés d'excès de pouvoir dans celle des actes nuls et non nés. »

Delatte émet la même opinion lorsqu'il écrit:

« Peut-être n'est-il pas excessif de présumer que le juge administratif verra surtout dans cette règle un moyen de valider, en reconnaissant l'inexistence de l'acte rapporté, certains retraits qui devraient être considérés comme tardifs et donc irréguliers si l'on décidait que l'acte sur lequel ils ont porté était simplement annulable. »

Le Conseil d'Etat crée, par cette gradation dans la gravité de l'irrégularité, une catégorie juridique nouvelle dont il se garde bien de définir les limites par des critères objectifs: il ne s'agit donc pas d'une règle jurisprudentielle objective, mais bien d'une restriction laissant au juge une large part d'appréciation qui réduit chaque cas d'application au cas d'espèce.

Nous trouvons aussi dans Delatte que, appelée à se prononcer sur la validité du retrait d'une décision, la Cour de Justice de la C.E.C.A. s'est trouvée dans la nécessité de procéder à une étude comparative des solutions retenues par les Etats membres.

Il ressort de cette étude que si l'acte administratif est illégal le retrait est admis dans les six Etats.

Toutefois, si ce principe est reconnu dans l'ensemble de la Communauté, les conditions de son exercice varient d'un Etat à l'autre: selon les droits français, belge, luxembourgeois et néerlandais, le retrait de l'acte illégal doit être prononcé dans un délai déterminé; en Allemagne et en Italie, au contraire, aucun délai n'est prévu pour l'exercice du droit de révocation, mais la doctrine et la jurisprudence estiment qu'un retrait indûment tardif peut constituer un excès de pouvoir.

Comme on l'a vu, lorsqu'on dit « selon le droit belge » il s'agit d'une création prétorienne du Conseil d'Etat appuyé par une partie de la jurisprudence, mais la loi ne prévoit qu'un délai pour l'exercice du droit de recours accordé aux particuliers.

L'interprétation jurisprudentielle donnée à ce texte s'affirme actuellement de manière irréversible. On constate cependant que ce n'est pas le texte de la loi qui précise les conditions d'exercice, par l'administration, de l'obligation qui lui appartient de retirer des actes illégaux fussent-ils créateurs de droits.

Si le retrait n'est plus possible, il appartient toujours à l'administration de faire cesser pour l'avenir les effets de l'acte illégal: c'est l'abrogation qui agit *ab nunc*. Celle-ci demeure toujours cependant à l'appréciation du Ministre, sauf en ce qui concerne certaines matières où elle est expressément prévue.

Door het procédé van de strijdige akte aan te wenden, kan de administratie haar nooit de gevolgen verlenen die uit een vernietiging *ab initio* zouden voortvloeien.

Het statuut van het Rijkspersoneel voorziet in de oplossing van de opheffing krachtens artikel 112, 1° (koninklijk besluit van 16 maart 1964), volgens hetwelk de ambtenaren die niet regelmatig benoemd werden, ambtshalve en zonder opzegging uit hun ambt worden ontslagen.

Die opheffing verschilt duidelijk van de intrekking, omwille van de eraan verbonden gevolgen. Bovendien is de toepassing ervan erg beperkt door het toepassingsgebied van het Statuut van het Rijkspersoneel.

Een dergelijke bepaling bestaat niet voor het onderwijzend personeel, de militairen en het personeel van de rechterlijke macht, noch voor het personeel van de instellingen van openbaar nut, van de provincies en van de gemeenten. Voorts kan de bij de bepalingen van bovengenoemd artikel 112, 1°, voorgeschreven beslissing logischerwijze slechts ingeroepen worden in geval van onregelmatige benoeming en met uitsluiting van alle andere akten die rechten doen ontstaan.

Onder die voorwaarden kan de oplossing, die gesteund is op het ambtshalve ontslag, slechts een praktisch en — wegens het dwingend karakter ervan — zeker resultaat opleveren in geval van weigering om een onregelmatige benoemingsakte in te trekken.

In fine stipt het arrest De Lannoy nog aan: « dat geen wets- of verordeningsbepaling de overheid machtigt die handeling in te trekken zodra de termijn van beroep in betwiste zaken verstreken is ».

Ten einde een praktische oplossing te vinden voor het bestaan en de doelmatigheid van de controle van het Hof op het stuk van de wedden die aan de Rijksambtenaren worden uitbetaald ingevolge de rechten die hun op grond van de benoemings- en bevorderingsbesluiten worden verleend, heeft de Eerste Voorzitter van het Rekenhof zich in verbinding gesteld met de Minister van het Openbaar Ambt om een oplossing te zoeken voor deze toestand.

En utilisant le procédé de l'acte contraire, l'administration ne peut jamais lui donner les conséquences qui résulteraient d'une annulation *ab initio*.

Le statut des agents de l'Etat prévoit la solution de l'abrogation, en vertu de l'article 112, 1° (arrêté royal du 16 mars 1964), selon lequel les agents dont la nomination n'est pas régulière sont d'office et sans préavis démis de leurs fonctions.

Cette abrogation est nettement distincte du retrait, pour les effets qui y sont attachés. En plus, son application est fortement restreinte par le champ d'application du statut des agents de l'Etat.

Une telle disposition n'existe pas pour le personnel enseignant, militaire et judiciaire, ni pour les agents des organismes d'intérêt public, des provinces et des communes. Par ailleurs, la décision prévue par les dispositions de l'article 112, 1°, précité ne peut logiquement intervenir qu'en cas de nomination irrégulière et à l'exclusion de tous les autres actes générateurs de droit.

Dans ces conditions, la solution basée sur la démission d'office ne peut offrir un résultat pratique certain, parce qu'obligatoire en cas de refus de retrait d'un acte irrégulier de nomination.

In fine, l'arrêt De Lannoy précise: « qu'aucune disposition légale ou réglementaire spéciale n'autorise l'autorité à rapporter cet acte dès lors que le délai du recours contentieux est expiré ».

Dans le but de trouver une solution pratique en ce qui concerne l'existence et l'efficacité du contrôle de la Cour dans le domaine particulier des traitements payés aux agents de l'Etat consécutivement aux droits que leur confèrent les arrêtés de nomination et de promotion, le Premier Président de la Cour des Comptes a pris contact avec le Ministre de la Fonction publique en vue d'envisager toute solution remédiant à cet état de choses.

BIJLAGE III.

ANNEXE III.

NOTA VAN HET REKENHOF IN VERBAND MET HET
ONTBREKEN VAN DE PERSONEELSKADERS EN -STATUTEN
VAN DE INSTELLINGEN VAN OPENBAAR NUT.

De controle op de personeelsuitgaven van de instellingen van openbaar nut, vermeld in de wet van 16 maart 1954, wordt — zoals in het verleden — nog ernstig belemmerd door het uitblijven van de reglementering betreffende het kader en het statuut van het personeel, welke overeenkomstig artikel 11 van bedoelde wet door de Koning moet worden uitgevaardigd.

Immers, voor 30 van die instellingen, met inbegrip van alle instellingen van de categorie C (vroegere categorie D) — waaronder o.m. de Algemene Spaar- en Lijfrentekas voorkomt — werd nog geen enkel personeelskader bij koninklijk besluit vastgesteld.

Anderdeels werd, op uitzondering van het Nationaal Orkest van België en de Regie der Luchtwezen, die respectievelijk begiftigd werden met een administratief statuut en een bezoldigingsregeling, door de Koning nog geen personeelsstatuut vastgesteld of toepasselijk verklaard.

Bijgevolg passen de verscheidene instellingen, op grond van artikel 18 van de wet van 16 maart 1954 door de voorgedijvoerende Minister stilzwijgend of uitdrukkelijk goedgekeurde beslissingen van hun beheersorganen, soms zeer uiteenlopende bezoldigingsstelsels toe. Deze regelingen zijn doorgaans ingegeven door het vigerende stelsel voor het personeel van de Ministeries, wat niet belet dat daarvan substantieel wordt afgeweken, b.v. door het in aanmerking nemen van in de privésector gepresteerde diensten voor het berekenen van de weddeanciënniteit. De bezoldigingsregelingen voor het personeel van andere instellingen van openbaar nut zijn dan weer afgestemd op de desbetreffende bepalingen voor het personeel van gemeenten of andere ondergeschikte besturen.

Voorzeker, sinds de bij voormeld artikel 18 bepaalde overgangperiode ingevolge het koninklijk besluit van 7 oktober 1968 op 30 juni 1969 is verstreken voor de instellingen van de categorieën A en B, en zelfs voor die sub categorie C (behoudens gebeurlijke verlenging bij koninklijk besluit), kan de bestaande toestand voortaan slechts gewijzigd worden door de Koning, en mits het akkoord van de voorgedijvoerende Minister, van de Minister van het Openbaar Ambt en van de Minister van Financiën. Het blijft niettemin zo dat al die voorlopige en uiteenlopende stelsels nog voor een onbepaalde periode van kracht blijven, in afwachting van de volledige en regelmatige toepassing van de bepalingen van artikel 11 van geciteerde wet d.d. 16 maart 1954.

In een brief van 14 november 1969 heeft de Minister van het Openbaar Ambt evenwel gemeld dat de procedure tot vaststelling van het statuut van het personeel aan de gang was voor al de instellingen van openbaar nut van de sociale sector, en dat maatregelen getroffen werden met het oog op een spoedige uitwerking van bedoeld statuut voor het personeel van de instellingen welke onder de voogdij van de Ministers van Landbouw, Openbare Werken, Binnenlandse Zaken en Verkeerswezen ressorteren.

Met het oog op de regeling van dit probleem voor de 12 instellingen die geen personeelskader hebben uitgewerkt, worden thans voorstellen opgesteld.

De Minister heeft tevens beloofd dat, aangezien artikel 18 van de wet van 16 maart 1954 sinds 1 juli 1969 niet meer van toepassing is, hij geen enkel, volgens de vroegere procedure ingediend voorstel, tot wijziging van het kader en van het statuut van het personeel meer zou aanvaarden.

Het ontbreken van een personeelsstatuut verhindert trouwens de toepassing van de wet van 28 april 1958, betreffende het pensioen van de leden van het personeel van sommige instellingen van openbaar nut, waarbij de voordelen van de wetgeving inzake de rust- en overlevingspensioenen voor het personeel van het Algemeen bestuur van de Staat en van hun rechthebbers verleend worden aan dat van de bedoelde instellingen.

De voorlopige maatregelen die door het merendeel van de instellingen getroffen werden krachtens een gelijkaardige procedure als voor de bezoldigingsregeling, komen er in feite op neer, door zeer verschillende modaliteiten, voormelde wet vervroegd toe te passen ten einde aan het personeel ten minste gelijkwaardige, zo niet hogere, voordelen te verlenen dan die waarvan het rijkspersoneel geniet.

NOTE DE LA COUR DES COMPTES
AU SUJET DE L'ABSENCE DE CADRES ET DE STATUTS
DU PERSONNEL DES ORGANISMES D'INTERET PUBLIC.

En matière de dépenses de personnel des organismes d'intérêt public visés par la loi du 16 mars 1954, le contrôle de la Cour reste — comme par le passé — sérieusement entravé par l'absence de réglementation en matière de cadre et de statut à édicter par le Roi conformément à l'article 11 de ladite loi.

En effet, aucun cadre du personnel n'a encore été fixé par arrêté royal pour 30 de ces organismes, y compris tous ceux de la catégorie C (ex-D) parmi lesquels figure notamment la Caisse Générale d'Épargne et de Retraite.

D'autre part, à deux exceptions près — l'Orchestre national de Belgique et la Régie des Voies aériennes qui ont été dotés respectivement d'un statut administratif et d'un statut pécuniaire — aucun statut du personnel n'a encore été fixé ou rendu applicable par le Roi.

De ce fait, les différents organismes appliquent, en vertu de décisions des organes de gestion approuvées implicitement ou explicitement par les Ministres de tutelle en exécution des dispositions transitoires de l'article 18 de la loi du 16 mars 1954, des régimes pécuniaires parfois fort divergents, s'inspirant le plus souvent du système en vigueur pour le personnel des Ministères — mais aussi avec des aménagements substantiels, tels que la valorisation de services du secteur privé — ou dans certains cas calqués sur le système applicable au personnel des communes et d'autres administrations subordonnées.

Certes, depuis que, par application de l'arrêté royal du 7 octobre 1968, la période transitoire prévue par l'article 18 précité a pris fin le 30 juin 1969 pour les organismes des catégories A et B et même pour ceux de la catégorie C (sauf prolongation éventuelle par arrêté royal), aucune modification ne peut plus être actuellement apportée à la situation existante sans l'intervention du Roi, l'accord du Ministre de tutelle, du Ministre de la Fonction publique et du Ministre des Finances (pour la fixation du cadre et du statut pécuniaire), mais il n'en reste pas moins que tous ces systèmes provisoires disparates restent encore en vigueur pour une période indéterminée, aussi longtemps que l'article 11 de la loi du 16 mars 1954 n'a pas reçu sa pleine et régulière application.

Par dépêche du 14 novembre 1969, le Ministre de la Fonction publique a cependant fait savoir que la procédure de fixation du statut du personnel était en cours pour tous les organismes d'intérêt public du secteur social et que des mesures étaient prises en vue de hâter l'élaboration de ce statut pour le personnel des organismes relevant de la tutelle des Ministres de l'Agriculture, des Travaux publics, de l'Intérieur et des Communications.

Quant au cadre du personnel des organismes qui en sont encore dépourvus, des propositions sont actuellement formulées pour douze d'entre eux.

Par ailleurs, le Ministre a ajouté que, l'article 18 de la loi du 16 mars 1954 n'étant plus applicable depuis le 1er juillet 1969, il n'accepterait plus aucune proposition de modification du cadre et du statut du personnel introduite suivant l'ancienne procédure.

L'absence de statut du personnel rend également impossible l'application de la loi du 28 avril 1958 relative à la pension des membres du personnel de certains organismes d'intérêt public, qui prévoit le bénéfice d'un régime de pension de retraite et de survie identique à celui des agents de l'Administration générale de l'État et de leurs ayants droit.

Les mesures provisoires prises par la plupart des organismes selon une procédure analogue à celle suivie pour le régime pécuniaire consistent en réalité à faire, par des modalités très différentes, application anticipée de la susdite loi à l'effet d'assurer au personnel des avantages au moins équivalents, sinon supérieurs, à ceux des agents de l'État.

Hieruit volgt dat men sinds meer dan elf jaar geconfronteerd wordt met een toestand die voortspuit uit het feit dat, enerzijds, het pensioenstelsel van het personeel der door de Koning aan te wijzen instellingen van openbaar nut op eenvormige wijze door de wetgever werd vastgesteld, terwijl anderzijds, bedoelde instellingen hun eigen stelsel blijven toepassen krachtens beslissingen, getroffen door overheden of organen die ter zake niet meer bevoegd zouden mogen zijn, indien de wet van 28 april 1958 werkelijk werd toegepast.

Il s'ensuit que l'on se trouve, depuis plus de onze années, en présence d'une situation contradictoire découlant du fait que, d'une part, le régime de pension du personnel des organismes d'intérêt public a désigné par le Roi a été fixé de façon uniforme par le législateur, tandis que, d'autre part, lesdits organismes continuent à appliquer leur système propre en vertu de décisions prises par des autorités ou des organes qui ne devraient plus être compétents en la matière si la loi du 28 avril 1958 était effectivement mise en application.

BIJLAGE IV.

OPENBAAR AMBT.

Dienst van Algemeen Bestuur.
MG/CZ/3-D6 221/70

Brussel, 18 juni 1970.
Rijksadministratief Centrum.
Esplanadegebouw, n° 2

KINDERBIJSLAGEN.

Toepassing van artikel 4, 2°, a, van het koninklijk besluit van 26 maart 1965.

Mijnheer de Minister,

Het Rekenhof heeft mij attent gemaakt op het feit dat sommige departementen die bij toepassing van artikel 114 van het koninklijk besluit van 22 december 1938, aan mannelijke of vrouwelijke personeelsleden kinderbijslagen moeten uitkeren voor hun jonge broeders en zusters (in dit geval zijn de ouders dus zelfstandigen) de bijzondere voordelen bepaald in het koninklijk besluit van 26 maart 1965 eveneens aan die personeelsleden toekennen zonder van hen te eisen dat zij het bewijs leveren dat zij hun broeders en zusters uitsluitend of hoofdzakelijk ten laste hebben.

Indien het waar is dat de wettelijke bepalingen van de werknemer niet eisen dat hij voor de eigen kinderen het bewijs levert deze ten laste te hebben en dat dit beginsel geldig blijft ingeval de artikelen 53 en 53bis van de gecoördineerde wetten toegepast worden, moet echter, betreffende de bijzondere voordelen worden opgemerkt dat die regel slechts kan worden aangenomen wanneer de verplichting om die toelagen uit te keren rechtstreeks of uitsluitend uit de gecoördineerde wetten voortvloeit.

Indien de betaling van de kinderbijslagen haar oorsprong vindt in artikel 114 van het koninklijk besluit van 22 december 1938, dienen de extra-wettelijke voordelen slechts te worden toegekend wanneer het personeelslid, overeenkomstig artikel 4, 2°, a, van het koninklijk besluit van 26 maart 1965, het bewijs levert dat het de last, ten minste de hoofdzakelijke, van zijn broeders en zusters draagt.

De Minister,
R. PETRE.

AAN DE HEREN MINISTERS.

ANNEXE IV.

FONCTION PUBLIQUE.

Service d'Administration générale.
MVH/CZ/3-D6 221-60

Bruxelles, le 18 juin 1970.
Cité administrative de l'Etat.
Quartier Esplanade, n° 2.

ALLOCATIONS FAMILIALES.

Application de l'article 4, 2°, a, de l'arrêté royal du 26 mars 1965.

Monsieur le Ministre,

La Cour des Comptes m'a signalé que certains départements, amenés à payer des allocations familiales à des agents, masculins ou féminins, pour leurs jeunes frères et sœurs, en application de l'article 114 de l'arrêté royal du 22 décembre 1938 (les parents étant donc travailleurs indépendants), accordent également les avantages particuliers prévus par l'arrêté royal du 26 mars 1965 à ces agents, sans exiger que ces derniers apportent la preuve qu'ils ont leurs frères et sœurs exclusivement ou principalement à charge.

S'il est vrai que les dispositions légales n'exigent pas que la preuve de la charge soit fournie par un travailleur pour les enfants propres et que ce principe reste valable en cas d'application des articles 53 et 53bis des lois coordonnées, il convient cependant de noter qu'en ce qui concerne les avantages particuliers, cette règle ne peut être admise que lorsque l'obligation de payer les allocations découle directement et exclusivement des lois coordonnées.

Si le paiement des allocations familiales trouve sa source première dans l'article 114 de l'arrêté royal du 22 décembre 1938, il y a lieu de n'attribuer les avantages extra-légaux que si l'agent, conformément à l'article 4, 2°, a, de l'arrêté royal du 26 mars 1965, apporte la preuve qu'il supporte la charge, au moins principale, de ses frères et sœurs.

Le Ministre,
R. PETRE.

A MESSIEURS LES MINISTRES.